

MILIEURAMA

AANDBLAD VAN DE BOND BETER LEEFMILIEU

Verschijnt niet in jan. en juli

Afgiftekantoor
Brussel X

BATTERIJEN OP
SCHÖNE BERG

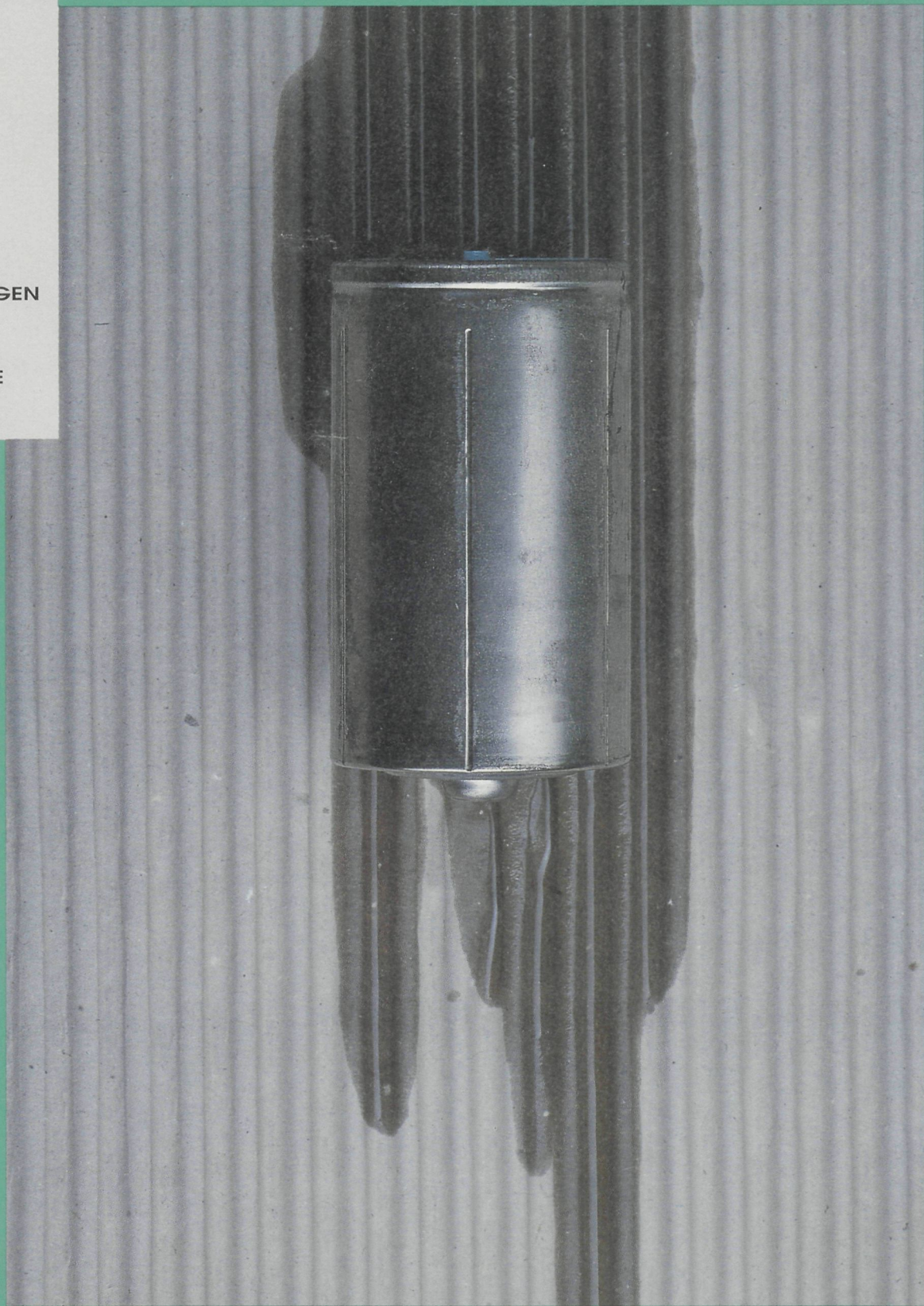
EKOTAKS ?
PAX TAX !

MILIEUDELIKTEN
GEVORDERD

EUROPA PAKT UIT
TEGEN VERPAKKINGEN

MILIEUBEWEGING
EN GEMEENTELIJKE
MILIEURAAD

MILIEURAMA WORDT GEDRUKT MET INKT OP VEGETALE BASIS

In deze milieurama:

Oost-Duitsland laadt
zijn **batterijen** op,
met Belgisch **afval**:
3-5

We **vorderen**.
Nu ook met **milieudelikten**
6-7

Beren & tuinen: Frontlijn!
8-9

Europa pakt uit **tegen**
verpakkingen.
Ingepakt op pagina
10-12

Wet en Pers,
alsook **Pers & Pers**
12

De **ekotaks**, gewikt en
gewogen: **Pax Tax**
13-14

Milieubeweging
& **milieuraad**:
om raad gevraagd
15-18

Iedereen zijn **zEG**, met
het vijfde **Milieuaktie-**
programma van de EG
19-21

Lid of geen lid: **ledenblad**
22

Ekotips:
zeg het met bloemen!
23

Boek en Milieu
24-25

Puzzel
26

Kalender
& **Kolofon**
27

en...
Billie Bob
zowat overal in dit nummer!

Editoriaal

Milieurama is weer eens van uitzicht veranderd.

Al maandenlang praten wij over een nieuwe huisstijl, want tijdschriften, verenigingen (en personeelsleden) die behoren tot volwassen verenigingen (de plus-twintigers) dreigen af en toe vast te roesten en hun uiterlijk te verwaarlozen.

Maar wij proberen in ieder geval mee te gaan met onze tijd: kortere artikels, meer illustraties, vinnige schikking, handig formaat, en logischerwijs een goede kwaliteit kringloop-papier nu ook nog bedrukt met plantaardige inkt (wie doet het ons na?).

Dit betreft natuurlijk alleen het uitzicht. Daarachter schuilt de steun van een groeiend aantal abonnees. Het moet ons hier van het hart dat de giften die we de laatste maanden ontvingen, hoe nederig ook, ons zeer ontroerden. Onze dank hiervoor.

Het belooft alleszins weer een actief milieujaar te worden: uiteraard volgen wij de milieualtualiteit stipt op, maar speciale aandacht zal dit jaar gaan naar de reeds traditionele Dag van de Aarde (25 april) - waarop iedereen uitgenodigd is! - de Limburgse campagne rond rationeel energieverbruik, de Europese Blauwe Vlag Campagne aan onze recreatiecentra in het toeristisch seizoen, het Belgisch voorzitterschap van de Europese Commissie in de tweede helft van het jaar, enz. Jouw sympathie en steun helpt de werkers van het algemeen sekretariaat van BBL de dynamiek erin te houden!

Lieve Grauls

OOSTDUITSE
SCHÖNBERG DUMPPLAATS VOOR
WESTERS
CHEMISCH
AFVAL

SCHÖNE AFVALBERGEN

De Belgische vestiging van Duracell te Aarschot exporteert reeds geruime tijd afgedankte batterijen naar het Oostduitse Schönberg. Eens te meer zitten ook Belgische ondernemingen er niet om verlegen het voormalige Oostblok als dumpplaats voor chemisch afval te gebruiken. Een energiek verhaal in het licht van de nieuwe ekotaks op batterijen.

De batterijen verschijnen voor het eerst op een officiële lijst die I.A.G., de stortuitbater van Schönberg, aan de Treuhand (verantwoordelijk voor de privatisering van de Oostduitse industrie) overmaakte. In dit overzicht duikt tussen een heleboel Nederlandse afvalexporteurs de naam van Duracell Batterijen op. Dit zoge-

naamde "Vertragsübersicht 1991" vermeldt alle transakties met buitenlandse afvalexporteurs. "Duracell Batterien" mocht 1.000.000 kg "droge batterijen en kwikzilverbatterijen" "exporteren" voor een prijs van 95,40 DM/ton. Een koopje als het ware. De stortprijs bedraagt immers maar een fractie van de werkelijke verwer-

kingskost. De daadwerkelijk "geleverde", lees gestorte, hoeveelheid bedroeg in 1991 reeds 296.950 kg. Schönberg is voor Duracell trouwens geen nieuwe bestemming. Al in 1981 exporteerde Duracell via Rhesus Antwerpia 300 ton Alkali-Mangaan batterijen (aanvraagnummer 28/81, afvalcode 35325).

EXPORTEREN IS STORTEN

Navraag vanuit de milieubeweging bij de Nederlandse vestiging van Duracell leverde de volgende schriftelijke bevestiging op: (met de woorden van dhr. Van Straaten van Duracell Nederland) "Duracell Nederland heeft in 1991 geen batterijen geëxporteerd naar Duitsland. De produktieplant te Aarschot in België heeft wel een vergunning om in Schönberg batterijen te mogen storten." (sic) Volgens Duracell is "een gedeelte van deze batterijen via Nederland naar Schönberg vervoerd. Sedert medio mei 1991 worden afgedankte batterijen rechtstreeks vanuit Aarschot naar Duitsland verzonden". Alhoewel Duracell al jaren batterijen exporteert zijn deze Belgische transferten noch in de Duitse, noch in de Belgische statistieken opgedoken. De gouden regel 'stinkende potjes houden we het best gedekt' doet nog steeds opgeld in bepaalde industriële sectoren.

ON NE SAIT RIEN

Duracell België reageerde alvast verwonderd op deze bekendmaking door de BBL. Volgens Jan Van den Wijngaert, diensthoofd veiligheid bij

Duracell Aarschot, "gaat het 'm hier enkel over alkalinebatterijen die helemaal geen kwikzilver bevatten. Duracell tracht trouwens al jaren het kwikgehalte in zijn batterijen te verlagen. De afgekeurde batterijen die het bedrijf produceert, kunnen verder niet worden gerecupereerd", aldus Marc Melis, milieuverantwoordelijke bij Duracell. "De batterijen worden tevens door een erkend verwerper bijeengehaald op de afvalmarkt en worden na de benodigde vergunningen gestort op Schönberg". Een stortplaats die volgens Duracell zeer modern is ingericht. Een wandeling doorheen de Schönbergse stortrealiteit levert echter een minder fraai beeld op.

EUROPA'S SUPERSTORT

Schönberg ontvangt immers een heleboel chemisch afval: batterijen, verontreinigde grond, verf- en lakafval, maar ook produktieafval uit de chemische en elektronische industrie en de staalindustrie. Schönberg is daarmee het grootste afvalstort van Europa. Door de omvang stapelen zich potentiële problemen op. Er komt regelmatig lekwater in de bodem terecht. De

stad Lübeck, op 8 km van de stortplaats vreest voor drinkwaterverontreiniging. De uitbater hanteert verouderde technieken voor wat betreft de vermenging van huisvuil en chemisch afval. Bij een stortbrand op 22 september 1992 werden dioxines, PAK's en furanes opgemeten. Aan de internationale afvalhandel naar Oost-Duitsland wordt tevens zwaar geld verdiend. Uit een onderzoek van de Grüne Liga Mecklenburg-Vorpommern blijkt dat 50 à 60% van het offertebedrag als winst blijft kleven aan de handen van bemiddelaars en transporteurs. Praktijken die dikwijls worden uitgevoerd door allerhande duistere firma's, waarin ex-stasi's zichzelf comfortabel een mooie toekomst verzekeren.

AFVALSTORT OOST-EUROPA

Bond Beter Leefmilieu eist dat de afvaltransporten van Belgische

VAN SEVESO NAAR SCHÖNBERG

In september 1982 werden 41 vaten met zeer giftig dioxineafval teruggevonden in een schuurtje in St-Quentin in het noorden van Frankrijk. Deze dioxine was vrijgekomen bij de ontploffing in een chemisch bedrijf in het Italiaanse Seveso. De enorme wolk dioxinegas die toen vrijkwam zorgde ervoor dat honderden mensen ernstige huidaandoeningen kregen en ziek werden. Waar het giftig afval dat toen vrijkwam naartoe was, bleef gedurende lange tijd één van Europa's onopgeloste raadsels. Tot de vaten opdoken in een bouwvallige Franse boerderij. De hetze die daarop volgde zorgde ervoor dat de Franse overheid zich repte om het Franse grondgebied van deze last te ontdoen. Via België werden de vaten vervoerd naar ... Schönberg in de DDR. De Oostduitse overheid zat blijkbaar niet verlegen om vreemde deviezen te vergaren onder het motto 'het doel heiligt de middelen'. Tien jaar later worden na een langspeurtocht de vaten ontdekt op de beruchte stortplaats. Europarlementslid Staes vond het bewijs daarvan in Stasi-archieven van de nabijgelegen stad Lübeck. Daaruit blijkt bovendien dat slechts een gedeelte van het Seveso-afval, namelijk 150 ton, op het Oostduitse stort is terecht gekomen.

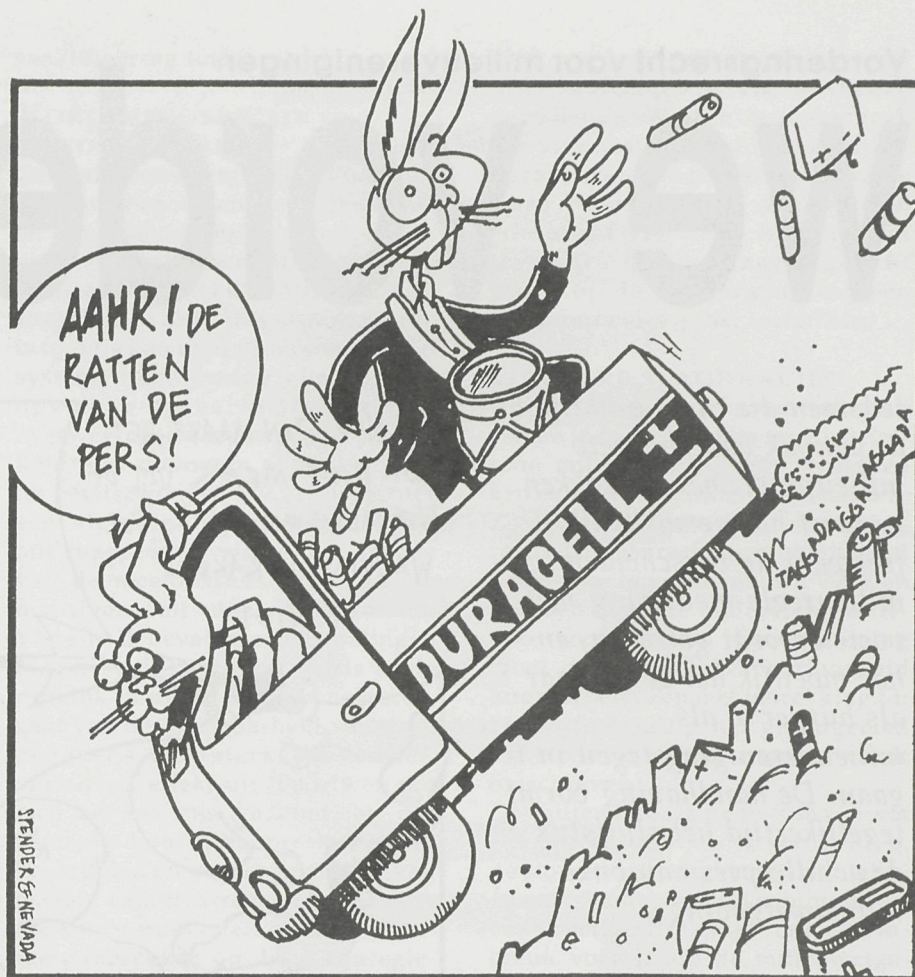
ondernemingen naar het buitenland aan zeer strenge controles worden onderworpen. Duracell is immers geen alleenstaand geval. De site in Schönberg ontving in het verleden duizenden tonnen Westers afval, waaronder heel wat uit België en Nederland. De illegaliteit werd zeker niet geschuwd, de nodige controles bleven meer dan eens achterwege. Het voormalige Oost-Duitsland wordt door Westerse firma's nog steeds aanzien als een goedkope en eenvoudige oplossing voor hun afvalproblemen. Ons land overtreedt hierdoor eens te meer de EG-beginselen van nabijheid en zelfvoorziening. BBL verwijst ook naar het arrest van 9 juli 1992 van het Europees gerechtshof dat stelt dat (a) het vrij verkeer van goederen kan beperkt worden indien het milieu ermee gediend wordt en (b) het nabijheidsbeginsel dient te gelden, nl. afval wordt zo dicht mogelijk bij huis verwerkt en elke lidstaat staat in principe in voor eigen en behoorlijke verwerking. De Bond vindt het dan ook onbegrijpelijk dat zowel onze nationale als de bevoegde Europese instanties de benodigde vergunningen afleveren voor dit soort transakties.

STORTEN NOCH VERWERKEN

Dit afvalprobleem bewijst daarenboven dat het batterij-gebruik afgeremd dient te worden. Momenteel bestaan noch in Vlaanderen, noch in België installaties die in staat zijn kleine batterijen te verwerken. Dit blijkt uit een navraag van de BBL bij OVAM. Een eerder experiment voor verwerking bij Metallurgie Hoboken Overpelt (MHO), en nu bij Union Minière, heeft nooit de commerciële fase gehaald. Ook ontbreekt het in ons land aan iedere stortcapaciteit sinds de batterijen niet meer terecht kunnen op de stortplaats van Remel.

EKO-TAKS

De case Duracell stelt nogmaals het absurde verzet van de batterij-fabrikanten tegen een eko-taks op batterijen in het licht. Deze ekotaks wil immers het statiegeld veralgemenen, zodat de batterijen niet langer terecht komen in het huisvuil en korrekt kunnen worden verwerkt. Batterijen waarvoor reeds een statiegeldsysteem bestaat, worden van de taks vrijgesteld. Tegen 1 januari 1994 moet er een statiegeldsysteem ingesteld worden bij de producent of de invoerder. Indien dit niet wordt gewaarborgd, wordt

'STOP AFVAL EXPORT NAAR OOST-DUITSLAND'

Onder deze slogan voeren een aantal Nederlandse organisaties -waaronder Milieukontakt Oost-Europa, A SEED en EYFA Nederland- actie tegen de grensoverschrijdende afvaltransporten richting Oost-Duitsland. In 1992 vervoerden Nederlandse bedrijven ongeveer 47 miljoen kilo chemisch afval naar het voormalige Oost-Duitsland. Exporterende bedrijven en de Nederlandse overheid worden door de milieuorganisaties op hun verantwoordelijkheid gewezen. Zo wordt er gestreefd naar een doorgedreven afvalpreventiebeleid. Onvermijdbaar afval moet, tot er een uiteindelijke oplossing is, in het land van herkomst blijven opgeslagen.

De Bond Beter Leefmilieu ondersteunt deze Nederlandse actie in eigen land. Uit recente onderzoeken blijkt immers

dat een groot aantal afvalexporteurs uit ons land de weg hebben gevonden naar Mecklenburg-Vorpommern. Heel wat Belgische bedrijven zitten er niet om verleggen hun chemisch afval naar deze regio uit te voeren. Reeds in de eerste helft van de jaren '80 opereerden bedrijven zoals DAPMO-Herentals, DE NEEF Chemie uit Heist op den Berg, TEXACO BELGIUM te Gent, AMOCO-FINA-Antwerpen, ETHYL-Brussel en SMET JET-Oevel onder Nederlandse vlag. Een lijstje van de door deze bedrijven gestorte stoffen: zwavel, petroleumderivaten, kobalt, nikkel, arseen, aceton, white spirit, xylol, toluol, koolwaterstoffen, zink dialkyl, afval van filtercellen, polybuteen, teer, xyleen, afval van de zuivering van ketels in elektriciteitscentrales, aluminium... ze staan allemaal in de hitparade.

er een ekotaks vastgesteld op 20 fr. per batterij. Bovendien moet de verdeler beschikken over een bewijs van de gewestelijke overheid waarbij wordt gegarandeerd dat de terug-

bezorgde batterijen op passende wijze worden verwerkt, of over een overeenkomst met een door het gewest erkende ophaler.

Danny Jacobs

we vorderen...

Iedereen die in de praktijk bij de aanpak van konkrete milieuproblemen betrokken is, weet hoe gemakkelijk frekwent de verscheiden milieuregle-mentering met voeten wordt getreden, en hoe moeilijk het is om daar als burger of als milieuvereniging tegen in te gaan. De handhaving vormt tegelijkertijd het sluitstuk en de achillespees van onze milieuwetgeving.

Gemeentebesturen durven het uit elektorale overwegingen niet aan om manifeste inbreuken met dwangmaatregelen te counteren; de milieu-inspectie komt wegens gebrek aan logistieke middelen slechts laat ter plaatse; de overgrote meerderheid van de vastgestelde milieudelikten worden geseponeerd en wanneer vervuilers in bepaalde gevallen toch voor de rechter verschijnen, volgen er vrijspraken om technisch-juridische redenen, los van het milieurecht. Redenen genoeg dus om vanuit de milieubeweging een verbetering te eisen van de handhaving van het milieurecht. De opsporing en vervolging van milieudelikten moet drastisch aangepakt worden zoniet verliest de milieuwetgeving onvermijdelijk aan geloofwaardigheid. Dit is een reactie die de motivatie van alle doelgroepen binnen het milieubeleid zeker niet ten goede zou komen. Men kan zich bij deze vaststellingen dan ook afvragen of het beleid zich niet te veel concentreert op de uitwerking van oogverblindende, strengere "symboolnormering" (vb. Vlarem II), terwijl de toezichhoudende instanties en de vervolging reeds systematisch in gebreke blijven om

TJA NOU DAN MAAKT HET
OOK NIET MEER UIT OF
WE ALLEEN MAAR DE
WALVISSSEN RAKEN
OF NIET!

de naleving van de bestaande milieureglementering akkuraat af te dwingen.

Het zwakke handhavingsbeleid van België en Vlaanderen kwam recent nog internationaal in het nieuws. Moegetergd door de lakse houding van onze overheid en wegens een gebrek aan juridische aktiemiddelen in België, hebben Nederlandse milieuverenigingen met sukses een aantal Belgische bedrijven voor de Nederlandse rechter aangeklaagd wegens verontreiniging van het Nederlands oppervlaktewater. Het Europees Hof effende het pad voor deze vorderingen door haar uitspraak in het befaamde proces van de Stichting Reinwater en een aantal Nederlandse tuinders tegen de verontreiniging van de Rijn door Franse Kali-mijnen.

AANSPRAKELIJKHEID

Wanneer bepaalde zware milieudelikten dan toch via het Openbaar Ministerie voor de rechter komen, bestaat het reële risico dat de overtreders toch vrijuit gaan. Recent is dan ook heel wat beroering ontstaan door de afloop van enkele belangrijke processen.

De bedrijfsleiders van het Antwerpse bedrijf Petrochim werden vrijgesproken omdat ze volgens het Hof van Beroep niet persoonlijk konden aansprakelijk gesteld worden voor de illegale lozing van benzeen. Ook het bestuur van de Belgian Refining Corporation bekwam om dezelfde reden vrijspraak ondanks het aandeel van het bedrijf in de stankgolven die het Antwerpse teisterden. In het Belgisch strafrecht kunnen ondernemingen als rechtspersonen immers niet aansprakelijk gesteld worden.

Binnen steeds grootschaliger en vaak internationaal georganiseerde bedrijven wordt het voor de rechter blijkaar onmogelijk om het individu te identificeren, strafrechtelijk verantwoordelijk voor een konkrete inbreuk. Moet men zich bijvoorbeeld richten tot de arbeider die de lozingskraan opendraaide of tot de voorzitter van de beheerraad die weigert om de nodige investeringen te doen?

SINT-MICHIELSAKKOORD

Er is echter hoop op enige beterschap. In de beleidsbrief van milieu-minister De Batselier worden een aantal initiatieven aangekondigd die in belangrijke mate overeenstemmen met de voorstellen over handhaving die door BBL werden uitgebracht bij de redactie van het regeerakkoord. De Milieu-Inspektie krijgt bijkomende middelen voor de verdere operationalisering van haar diensten. Via een permanente bereikbaarheid moet het mogelijk worden 24 uur/24 uur, snel en konkreet op klachten in te spelen. Er wordt een nationale en provinciale koördinatiestructuur uitgebouwd tussen de gerechtelijke instanties en de milieuinspektie. Ook in de wetgeving zelf wil men ingrijpen. Naar goede Belgische gewoonte duiken ook hier bevoegdheidsproblemen op. Het Sint-Michielsakkoord past daar echter een mouw aan. Het voorziet dat de Gewesten na de komende Staatshervorming, voor het milieustrafrecht zullen kunnen afwijken van de bepalingen van het Boek I van het Strafwetboek. Dit betekent dat de Vlaamse Raad, "na eensluidend advies van de ministerraad", zelf nieuwe geëigende straffen voor milieudelikten kan invoeren zoals voorgesteld door de "Interuniversitaire Kommissie tot Herziening van het Milieurecht in het Vlaams Gewest". Zo moet in de sanktionering het herstel van de schade voorop staan. Het leefmilieu wordt er immers niet beter van wanneer een directeur achter de tralies vliegt of een dikke boete betaalt. Er wordt ook gedacht aan de publikatie van het vonnis, beroepsverbod, bedrijfssluiting, verbeurdverklaring en bijkomende administratieve geldboetes. De straffen op milieudelikten zijn op dit moment belachelijk laag. Het is nodig dat men de strafmaat in verhouding brengt tot het economisch voordeel dat de overtreder uit zijn inbreuk haalde. Zolang het een ondernemer van slechte wil goedkoper uitkomt om een boete te betalen dan om te investeren, blijft het ontradend effect van mogelijke

sanktionering totaal uit.

VORDERINGSRECHT GOEDGEKEURD

Gemotiveerde burgers en verenigingen zouden nochtans een waardevolle, aanvullende rol kunnen spelen op de kontrole die door de overheid en meer bepaald het Bestuur Milieu-Inspektie wordt uitgevoerd. Deze inspektie kan immers onmogelijk op systematische manier alle dossiers opvolgen en zal uit praktische overwegingen voornamelijk routinekontroles uitvoeren of na klachten ter plaatse komen. Dit vereist echter een algemene openbaarheid van milieugegevens, waaronder inzage van de meetdossiers die bepaalde bedrijven zelf moeten bijhouden. Vlare II bevat reeds bepalingen inzake "zelf-kontrole". Zoals in de praktijk in de VS reeds is bewezen, gaat van de openbaarheid van deze gegevens een sterk preventief, ontradend effect uit. Bedrijven die zich bewust zijn van het feit dat iedereen hun milieuprestaties kan beoordelen en verder openbaar kan maken, zullen extra moeite doen om negatieve publiciteit wegens eventuele inbreuken op de milieureglementering te vermijden. Wanneer individuele burgers, net zoals sinds kort milieuverenigingen, en konkurrenten ook de mogelijkheid krijgen om onder bepaalde voorwaarden de naleving van de milieuwetgeving af te dwingen en overtreders voor de rechtbank aan te klagen, krijgt het leefmilieu er een heel leger aan waakzame handhavers bij. Iedereen verdient het fundamenteel recht om juridisch op te komen voor de vrijwaring van het leefmilieu als publiek patrimonium. De verbetering van de publieke participatie aan de handhaving van het milieurecht verdient daarom meer politieke aandacht. Een eerste stap in die richting is gezet door de invoering van een vorderingsrecht voor milieuverenigingen. Op 23 december besliste de Senaat over de definitieve goedkeuring van het wetsontwerp dat milieuverenigingen en administratieve overheden de mogelijkheid geeft om een vordering tot staken (stopzetten) in te stellen tegen inbreuken op de milieureglementering. De definitieve goedkeuring van dit wetsontwerp betekent immers de succesvolle afsluiting van jarenlange akties van de milieubeweging om wettelijk als belanghebbende partij erkend te worden in gedingen ter verdediging van het leefmilieu. Sinds het Kassatie-arrest "Eikendael" uit november

1982 werden vorderingen van milieuverenigingen ter vrijwaring van de milieukwaliteit en de natuur vaak onontvankelijk verklaard omdat deze verenigingen onvoldoende eigen belang konden aantonen bij hun akties die, in de lijn van hun statutaire doelstellingen, gericht waren op de bescherming van een algemeen belang (het leefmilieu).

GROTERE SLAGKRACHT

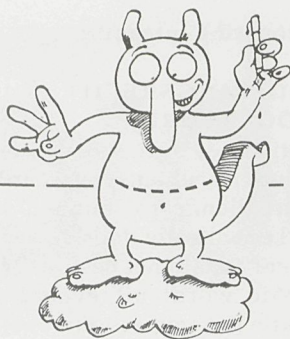
Om een ontvankelijke vordering tot staken in te stellen, moeten de Belgische milieuverenigingen voldoen aan een aantal strikte voorwaarden. Zo moet de betrokken vereniging reeds drie jaar rechtspersoonlijkheid hebben in de vorm van een VZW en voldoen aan alle bijhorende wettelijke voorschriften. De vereniging moet een werkelijke bedrijvigheid kunnen bewijzen met betrekking tot het leefmilieu op het grondgebied dat konkreet in haar statuten wordt omschreven.

De milieuverenigingen kunnen via een procedure zoals in kort geding, de stopzetting vragen van handelingen die een kennelijke inbreuk of een ernstige dreiging voor een inbreuk vormen op de milieuwetgeving. Onder milieuwetgeving verstaat men hier echter niet alleen milieuhygiëne (afval, water, lucht, geluid...) ook natuurbehoud, ruimtelijke ordening en monumenten en landschappen vallen onder het toepassingsgebied van de nieuwe wet.

AKTIE-INSTRUMENT VAN DE TOEKOMST?

De nieuwe wet komt niet helemaal tegemoet aan de oorspronkelijke eis van de milieuverenigingen om als volwaardige partij aan alle rechtsgedingen voor de burgerlijke rechter en de strafrechter te kunnen participeren. Zo kunnen verenigingen bijvoorbeeld nog geen herstel eisen, zich geen burgerlijke partij stellen en nog niet rechtstreeks vorderen voor de stafrechter. Hoewel de lagere rechtbanken stilaan begonnen af te wijken van het prinsipsarrest van het Hof van Kassatie, verliep de evolutie in de rechtspraak duidelijk te traag. Een wetgevend ingrijpen was dan ook opportuun. De ervaring zal de komende maanden uitwijzen of de wet met alle ingebouwde beperkingen, ook een praktisch bruikbaar aktie-instrument is waardoor de milieubeweging kan bijdragen aan het afdwingen van de korrekte naleving van onze milieuwetgeving.

Rik De Baere

Frontlijn

Milieu-educatie op school

TIM TAM TOM... KARTONNETJES ZIJN NIET DOM

Reeds geruime tijd worden scholen overstelpd met allerhande milieu-educatieve pakketten van bedrijven en organisaties. Zowel het kleuter-, lager- als middelbaar onderwijs gelden hier als doelgroep. De chemische- en vooral de kunststoffensektor is zeer actief op dit terrein: Fechiplast, Tetra-Pak, Solvay en het Instituut voor de Onderneming in samenwerking met Esso, Electrabel en Exxon Chemical zijn enkele zeer recente voorbeelden.

MILIEU-EDUKATIE ALS BEDRIJFSKOMMUNIKATIE
Steeds meer en meer bedrijven, overheidsinstellingen en organisaties allerhande zijn erop uit om hun communicatiekanalen te richten naar het onderwijs. Ze spelen hierbij handig in op de nijpende vraag naar didactisch materiaal en informatie over milieu.

Sinds enkele jaren neemt Tetra Pak bijvoorbeeld jaarlijks contact op met scholen en leerkrachten van het kleuter- en lager onderwijs. Voor de allerkleinsten is er reeds 'Tim Tam Tom', of een speelse inleiding tot het drankkarton. Het bedrijf stelt eveneens didactisch materiaal ter beschikking ('kreatief op school') waarmee het de bedoeling

is om 'op een plezierige en speelse wijze voorlichting te geven over drankverpakkingen en drankkartons in het bijzonder en daardoor kinderen al in een vroeg stadium milieubewust te maken'. Kris Van Slycke is projektverantwoordelijke voor de schoolakties van Tetra Pak: *"Onze verpakkingen worden voor zeventig procent afgenomen door melkfabrikanten en het lag in de bedoeling van de schoolakties om de melk-omzet beduidend te doen stijgen"*.

Ook Solvay weet weg met een dergelijke aanpak. De chemiereus bestookt het onderwijs met PVC-brochures, onder het motto 'PVC, voor of tegen?'. Onder het woord 'voor' een vriendelijk lachende groene fles, bij het woord 'tegen' een gemeen lachende fles met duivelshorentjes.

DOORTRAPTE MARKETING

De milieubeweging is niet gelukkig met deze initiatieven. Dergelijke praktijken zijn erop gericht de milieuvoordelen van bepaalde produkten in een milieuvriendelijk(er) daglicht te plaatsen. Termen als 'groene marketing' en 'gekamoufleerde reclame' zijn hier dan ook welgeplaatst. Tevens tracht men meer dan eens misbruik te maken van het prille

milieubewustzijn van een zeer jeugdige en gemakkelijk beïnvloedbare doelgroep. Tegenover deze publicitair zware middelen die worden ingezet, hebben milieu- en konsumentenorganisaties trouwens weinig of geen verweer. De miljoenen die door de chloorchemie in dit verband op Europees vlak worden vrijgemaakt spreken boekdelen.

KOMMISSIE VOOR LAAKBARE PRAKTIJKEN

De vier Belgische milieu-koepels (Bond Beter Leefmilieu, Brusselse Raad voor het Leefmilieu, Inter-Environnement Wallonie en Inter-Environnement Bruxelles), alsook de konsumentenorganisatie OIVO protesteerden reeds begin 1992 formeel bij de beide Gemeenschapsministers van Onderwijs. De ministers werden gevraagd om het Tetra Pak-projekt voor te leggen aan de Adviescommissie voor Laakbare Praktijken. De Franstalige minister Di Rupo willigde dit verzoek in. Vlaams minister Van den Bossche zag geen enkele reden om dergelijke praktijken aan banden te leggen. De minister stelde zelfs een nauwe samenwerking tussen de milieubeweging en Tetra-Pak voor. Dit in tegenstelling

tot het advies van de Inspekteur-Generaal van het Basis- en Buitengewoon Onderwijs Staelens die stelde dat dit geval duidelijk voorwerp uitmaakte van de Commissie voor Laakbare Praktijken.

Inmiddels komt er in Vlaanderen weinig schot in de zaak. Uit een parlementaire vraag, op 14 januari 1993, gericht aan minister Van den Bossche bleek dat allerhande bedrijven (o.a. Tetra-Pak en Fechiplast) en zelfs politieke partijen, scholen blijven overstelpen met 'educatief' materiaal inzake de verpakingsproblematiek.

DYNAMO-KWADRAAT

De informatie die door overheid, bedrijven en allerlei organisaties wordt doorgespeeld aan scholen bereikt niet altijd de bevoegde persoon en wordt niet altijd inhoudelijk en kwalitatief gewogen. Daartoe startte Minister Van den Bossche in november 1992 met het 'dynamo kwadraat pro-jeckt', dat geldt voor een ruim aantal maatschappelijke thema's waaronder milieu. Voor leefmilieu staat minister De Batselier in voor de selectie van projekten die -onder de gemeenschappelijke noemer 'Groene School'-in een katalogus worden opgenomen. Positief is dat voor

het eerst de betrokken minister voor Leefmilieu bij de opzet wordt betrokken. Het project wordt tevens opgevolgd door Prof. Elias van de VUB. De eerste katalogus verschijnt in maart 1993. Scholen kunnen aldus een keuze maken uit de aangeboden projecten. Eind januari zijn er reeds een 15-tal projecten ingediend vanuit de milieubeweging (WWF, De Milieuboot), overheid (Provincie Antwerpen, OVAM), VUB en OIVO.

BEDRIJVEN AFWEZIG

Opvallend is dat geen enkele onderneming zijn projecten ter goedkeuring heeft ingediend. Hier knelt het schoentje. Bedrijven zijn niet verplicht om hun projecten via 'Dynamo kwadraat' in te dienen. Direct mailing naar de scholen blijkt immers een meer beproefde methode te zijn ... een methode waar de overheid weinig controle over heeft.

Geen probleem echter volgens de Solvay-woord-

voerder. *"De pakketten van Solvay functioneren reeds enige tijd op de scholen en men heeft er nooit klachten over gehad. Wij zien dan ook geen enkele reden waarom we ons project achteraf (sic) nog aan een commissie moeten voorleggen".* De Federatie van de Chemische Nijverheid speelt hier op in en stelt dat *"het intelligente oordeel van de leerkrachten automatisch zorgt voor een selectie in de informatiestroom"*.

Volgens Dhr. Pattyn, verantwoordelijke van 'Dynamo kwadraat', *"is de overheid zwak gewapend. Wel is er de Wet op de Handelspraktijken waardoor tegen bedrijven kan worden opgetreden, die zich met een louter commerciële boodschap richten naar scholen"*. Volgens de BBL bevinden dergelijke projecten zich konstant op het scherp van de snee. Een overheidsinterventie laat echter op zich wachten.

ONAFHANKELIJK EN GEKONTROLEERD

De milieubeweging is dan

ook ongerust over de geboden garanties naar een eerlijke en milieu-objektieve aanpak die 'dynamo kwadraat' beoogt.

Bond Beter Leefmilieu eist dat alle toekomstige projecten verplicht zouden gescreend worden door een onafhankelijke commissie die zich baseert op een aantal objektieve regels. Anders dreigt een project zoals 'dynamo kwadraat' eerder te verworden tot een handig, ruim verspreid en gratis doorgeefluik voor projecten met een dubbelzinnige en (semi) commerciële achtergrond. *"Een dergelijke commissie moet worden samengesteld uit pedagogen, vakdidaktici per discipline (interdisciplinair voor milieu) en vertegenwoordigers uit de maatschappelijke (o.a. milieu- en natuurverenigingen) en socio-ekonomische sectoren. Deze commissie kan aldus projecten screenen op hun inhoudelijke, technische en pedagogische waarde"*, aldus Paul Stryckers, algemeen-sekretaris van de

MINA-subwerkgroep voor Milieu- en Natuuredukatie.

Een verplichte bundeling van alle projecten naar het onderwijs is een volgende stap om een verdere wildgroei enigszins in te dijken. Sanktionering voor derden die zich niet aan deze procedure houden dient te worden voorzien. *"Natuur- en milieuedukatie is immers vrij van iedere vorm van manipulatie of propagandavoering en streeft onafhankelijkheid na"*, stelt Paul Stryckers. Het indijken van de wildgroei is reeds een eerste stap. Niet iedereen ziet hier echter het nut van in. *"De Bond Beter Leefmilieu treedt met dergelijke voorstellen dirigistisch op en maakt misbruik van het milieubewustzijn van onze jeugd"*. Waar hebben we dit nog gehoord?

Danny Jacobs

EUROPA PAKT UIT

De anti-PVC-kampanje is goed op dreef en werpt z'n eerste vruchten af. Er leven daarenboven nu reeds ideeën om deze kampanje dit jaar verder uit te bouwen tot een kampanje rond wegwerpverpakkingen in het algemeen. Maar niet alleen in Vlaanderen broeit er wat. De strijd tegen de verpakkingen wordt meer en meer voelbaar in verschillende Europese landen. Ook op beleidsniveau kan men de negatieve milieueffekten, veroorzaakt door de enorme verpakingsberg, niet meer negeren. Zo woedt op dit moment de discussie rond de Europese ontwerpverpakingsrichtlijn. Vraag is of deze richtlijn de balans voor het milieu in positieve dan wel in negatieve zin zal beïnvloeden.

EUROPESE KAMPANJE VOOR DUURZAME VERPAKKINGEN

Van 27 tot 29 november 1992 organiseerde Vereniging Milieudefensie een internationaal verpakingskongres voor alle Europese Friends of the Earth (FoE)-afdelingen. Gezien FoE in Vlaanderen geen lidorganisatie heeft, sprong BBL in de bres om vanuit de Vlaamse milieubeweging zijn oor eens te luisteren te leggen.

Het kongres kaderde in de Europese kampanje voor duurzame verpakkingen, die vooral in 1993 zijn hoogtepunt zal bereiken.

Zoals de naam reeds weergeeft, wil de internationale milieubeweging zich focussen op duurzame verpakkingen: aanmoediging van hervulbare en herbruikbare verpakkingssystemen, is één van hun grote doelstellingen.

Vooraf met het oog op de huidige evoluties in Oost- en Centraal Europa is het uitermate belangrijk om de krachten op Europees nivo te bundelen en het Oosteuropese milieu te vrijwaren van de aanslagen vanuit het westen. In vele van deze Oosteuropese landen verdwijnen de hervulbare verpakkingen en de retoursystemen (zie tabel 1), wat gepaard gaat met een evenredige toename van de hoeveelheid afval.

Op de eerste dag van het kongres bevestigden en onderbouwden interessante sprekers - uit industriële middens (glas en polycarbonaat), overheidskringen en milieuorganisaties - onze ideeën rond de haalbaarheid van de invoering van duurzame en meermalige verpakkingen. Wegwerpverpakkingen zijn geen toekomst beschoren in een duurzame samenleving.

De tweede dag werd in verschillende werkgroepen van ideeën gewisseld, werden strategieën besproken, een verklaring op papier gezet, werden de eerste stappen gezet naar een gezamenlijke actie op Europees nivo...

TAAK VAN DE MILIEUBEWEGING

Het verpakingsprobleem in Europa is gigantisch en wordt daarenboven jaarlijks nog groter: binnen de EG wordt jaarlijks 50 miljoen ton verpakingsafval geproduceerd, wat 50 volume% betekent van de huishoudelijke afvalberg. In Groot-Brittannië gaat 5% van de totale energiekonsumptie naar de produktie van verpakkingen. In Nederland komen 3 tot 10% van de luchtmissies afkomstig van stilstaande bronnen van de verpakingssector...

De beleidsplannen van de meeste nationale overheden zijn veelal in hetzelfde bedje ziek: zij geven geen duidelijke voorkeur aan hergebruik boven recyklage. De keuze van de producenten en groothandelaars om éénmalige verpakkingen (i.p.v. meermalige) op de markt te brengen, duwt de weinige retoursystemen die nog bestaan in de hoek en geeft de introductie van nieuwe evenmin een kans.

De laatste tijd wordt de druk steeds groter om de markt zijn rol te laten spelen. Vanuit milieuoogpunt hoeft dit niet negatief te zijn, op voorwaarde dat de konsumenten op basis van eerlijke informatie kunnen kiezen én op voorwaarde dat de externe kosten (milieukosten) ook berekend worden in de prijs.

Het spreekt dan ook voor zich dat de internationale milieubeweging hier belangrijke taken weggelegd ziet:

- konsumenten informeren (o.a. over de milieuaspekten van verpakkingen).
- ondersteunen van industrieën of bedrijven die duurzame verpakkingen produceren en kampanje voeren tegen éénmalige (wegwerp) verpakkingen.
- druk uitoefenen bij de overheid om een beleid te voeren voor duurzame verpakkingen.

VERKLARING ONDERTEKEND OP HET EERSTE VERPAKKINGSKONGRES (1991)

Samengevat:

De eisen van de milieubeweging inzake een voorkomingsbeleid:

1. Voorkomen van verpakkingen en verpakingsafval (onnodige produkten en verpakkingen weren en minder verpakking gebruiken om produkten te verpakken (volumevermindering, minder laagjes rondom één produkt...).
2. Reduktie van de toxiciteit van verpakkingen en verpakingsafval (o.a. PV(D)C-verpakkingen moeten verdwijnen tegen 1994).
3. Stimuleren van herbruikbare en hervulbare verpakkingen.
4. Recyklage (als aanvulling bij de eerste 3 beleidslijnen).
5. Minimalisering van verbranden en storten.

VERKLARING ONDERTEKEND OP TWEEDE VERPAKKINGSKONGRES (1992)

Samengevat:

Zich baserend op de verklaring van 1991, voegen de NGO's aan de eerste tekst toe dat ze kampanje zullen voeren tegen éénmalige en samengestelde verpakkingen, dat ze investeringen in modernisatie en rationalisatie van bestaande duurzame verpakkingssystemen zoals meermalige flessen voor frisdranken - met extra aandacht voor de Oosteuropese landen - zullen promoten; dat ze kampanje zullen voeren voor de invoering van economische (financiële) instrumenten die de externe (milieu)kosten van verpakkingen internaliseren en die voorkoming en hergebruik stimuleren; en dat ze tenslotte ook op Europees nivo zullen lobbyen voor de invoering van een nieuwe duurzame verpakkingswetgeving...

HERGEBRUIK EN RECYKLAGE

Het spreekt voor zich dat het voorkomen van verpakkingen aan de bron de voorkeur geniet. Daarmee bedoelen we geen verpakkingen indien ze niet nodig zijn en minder verpakkingsvolume. Ook kwalitatieve voorkoming (dus geen PVC-verpakkingen) staat hoog op ons prioriteitenlijstje. Waar verpakkingen toch nodig zijn (bescherming en transport) kiezen we voor herbruikbare verpakkingen. In praktijk betekent dit meestal het opteren voor hervulbare verpakkingen (drank, poetsmiddelen, shampoos, eetwaren...). Wat we vooral willen benadrukken is de voorkeur voor hergebruik boven recyklage. Hergebruik spaart energie en grondstoffen. In tabel 2 wordt duidelijk gemaakt dat de produktie van hervulbare flessen (die 10 maal opnieuw gebruikt worden en op het einde van hun levensduur de mogelijkheid bieden tot recyklage) heel wat minder energie vraagt. Zelfs als we de energie die

nodig is voor het transport, spoelen en hervullen in rekening brengen, is het energieverbruik (tijdens de ganse levenscyclus) bij hergebruik het voordeligst. Hervulsystemen kunnen en moeten trouwens geoptimaliseerd worden door de transportafstand te verkorten en door de hervulbare verpakkingen te standaardiseren.

Recyklage moet gezien worden als een zeer goede techniek als hij aanvullend gebruikt wordt bij hergebruiksystemen, en niet in de plaats van zoals de industrie zo graag voorstelt. De laatste tijd wordt de term recyklage vooral door de industrie te pas en te onpas gehanteerd. Laat ons daarom een duidelijke definitie hanteren: materialen in een cyclus houden betekent dat het materiaal verschillende malen kan gebruikt worden voor eenzelfde produkt of minstens voor een gelijkaardig produkt; glazen flessen worden gerecycled tot glazen flessen. Gemengde plastics die

worden gerecycled tot sekundaire toepassingen waarvoor nauwelijks een markt bestaat, voldoen niet aan de strikte definitie van recyklage. Laminaten bv. (verpakking bestaande uit verschillende materialen), blisters... beantwoorden niet aan deze criteria en mogen in principe dus niet dienen als verpakkingsmateriaal. Uit deze definitie wordt ook duidelijk dat recyklage niet hetzelfde is als verbranden met energierecuperatie! De energie die men terugwint bij verbranden (zelfs als men 75% efficiëntie beschouwt; in praktijk veeleer 15%) is zelfs marginaal in vergelijking tot de energie die gewonnen wordt bij hergebruik en recyklage. (zie tabel 3)

Tenslotte zullen er bij een duurzaam verpakkingsbeleid slechts zeer beperkte hoeveelheden verpakkingen overblijven die op een of andere manier verwerkt moeten worden.

HET KAN...

De laatste 20 à 30 jaar is de technische vernieuwing rond hervulsystemen

Evolutie van het gebruik van verpakkingsmaterialen in Hongarije

Verpakkingsmaterialen	1988	1991
Verhouding glas-aluminium (bier-frisdranken)	95:5	60:40
Verhouding glas-karton (fruitsappen-melk)	90:10	40:60
Verhouding papier-meerlagige vacuumverpakkingen (koffie)	98:2	60:40

Tabel 1

Energiebehoefte in MJ/100 liter

	Bij eenmalig gebruik zonder recyklage	Bij volledige recyklage	Bij volledige recyklage na 10 maal hergebruik
2-liter fles-PET	400	300	50
1-liter fles-glas	1000	700	140

Tabel 2

Hoeveelheid herwonnen energie bij recyklage, vergeleken met verbranding met energierecuperatie (in MJ/kg)

	HDPE	PP	PVC	PS	PET
Recyklage (MJ/kg)	43-104	47-143	27-91	37-102	58-215
Verbranding met energierecuperatie, bij 75% efficiëntie (MJ/kg)	35	35	13.5	31.5	16.5

HDPE = High Density Poly-Ethyleen;
PP = Polypropyleen; PVC = Polyvinylchloride;
PS = Polystyreen; PET = Polyethyleentereestalaat.

Tabel 3

LICHTGEWICHT GLAZEN FLES

Een gewone glazen fles van één liter weegt al gauw 600 à 800 gram. Een lichtgewicht glazen fles daarentegen weegt amper 300 à 400 gram. En toch is een lichtgewicht glazen fles even sterk! Dergelijke flessen zijn reeds in Nederland ingevoerd voor melkverpakkingen. Als deze flessen daarenboven worden voorzien van een schroefdoop, heb je niet alleen flessen die licht van gewicht zijn, maar ook zeer handig in gebruik (veelvuldig gebruik, liggend bewaren...). De lichtgewicht glazen fles kan ongeveer 25 maal hergebruikt worden. Het grote voordeel van glas is dat het volkomen recycleerbaar is.

POLYCARBONAAT-FLES

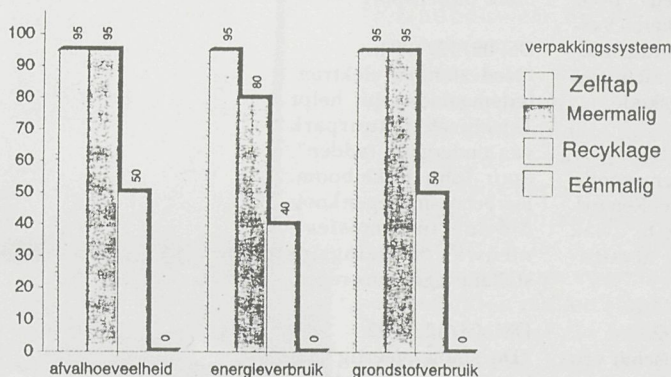
De PC-fles is reeds ingevoerd in de Verenigde Staten, Nederland, Duitsland en Zweden als melkverpakking. Ze kan 75 tot 100 maal hergebruikt worden. De produktie van polycarbonaat is echter milieubelastend omdat er schadelijke stoffen (fosgeen en fenol) worden gebruikt. Daarom is PC vanuit milieuoogpunt enkel verantwoord als hervulbare fles (de milieubelasting bij de produktie wordt gecompenseerd door het groot aantal malen dat deze fles hergebruikt kan worden) en als melkverpakking.

PET (POLY-ETHYLEEN-TERESTALAAT)

PET-flessen worden in Nederland reeds gebruikt voor frisdranken. De produktie van PET kost relatief veel energie, maar omdat deze flessen zowat 25 maal hergebruikt kunnen worden, valt deze milieukost globaal gezien nog mee. PET is bovendien zeer goed recycleerbaar tot nieuwe PET-toepassingen van hoge kwaliteit.

"ZELFTAP"

Het "zelf tappen" is zeer goed mogelijk voor produkten als wijn en melk: de konsument spoelt zijn flessen gewoon uit en hervult ze in de winkel. Dit systeem is nog milieuvriendelijker, omdat de fles langer meegaat (minder beschadigingen bij vervoer, reiniging...).

Milieuwinst voor meermalige verpakkingen t.o.v. de éénmalige verpakkingen.

(Bron: Vereniging Milieudefensie)

volledig stilgevallen. Alle aandacht van de industrie ging uit naar het creëren van wegwerpverpakkingen. Recent echter kunnen we nieuwe ontwikkelingen vaststellen zoals de meermalige licht-gewicht glazen flessen, de polycarbonaatfles voor melk (tot 100 beurten), de PET-fles voor frisdranken, ...

Zo bewijst German Mineral Springs, een Duitse waterproducent, met een hervulbare fles die gemiddeld 40 tot 50 maal meegaat, dat het systeem economisch rendabel is. General Electric Company toont aan dat melk evengoed in polycarbonaاتفlessen als in brikverpakkingen kan verpakt worden. Deze flessen kunnen tot 100 maal meegaan. Juist omwille van deze lange levensduur scoort de PC-fles goed in ekobalansen. In Nederland is de hervulbare PC-fles het laatste jaar zeer goed ingeburgerd. In de V.S. bestaat dit systeem al tientallen jaren.

Polycarbonaat is echter niet zo geschikt voor eenmalig gebruik, omdat dan de negatieve milieueffekten te zwaar doorwegen. In Nederland heeft de milieubeweging er bij de industrie trouwens al op aangedrongen het produktieproces te willen verbeteren (met een afschaf-

ting van het gebruik van het schadelijke fosgeen tegen het jaar 2000). De milieubeweging praat niet in het ijle als reducties in verpakkingsafval (in de grootte-orde van 80 tot 90%) als haalbaar worden voorgesteld. Waar we nood aan hebben is vernieuwing van verpakkingssystemen, met andere woorden: gebruik van moderne materialen, produktieprocessen en logistiek om het aantal hervulbare en herbruikbare verpakkingen op te drijven en het mogelijk te maken dat alle verpakkingsmaterialen gerecycled worden.

EUROPESE RICHTLIJN IS STAP ACHTERUIT

Omenige orde te brengen in de Europese chaos (Duitse wetgeving, verpakkingskonventanten in vele landen...) werd op EG-nivo een ontwerp-richtlijn opgesteld met het oog op harmonisatie.

Als de huidige vorm wordt goedgekeurd betekent dit alleszins een achteruitgang voor het milieu. In plaats van de hiërarchie voorkomen-hergebruiken-recykleren te hantieren, wordt een nieuw concept voorgesteld: "terugwinning" (recovery), waarin zowel hergebruik, recyclage als verbranding met energiereku-

peratie vervat zit. Lidstaten worden volledig vrijgelaten of m.a.w. aangemoedigd om te investeren in verbranding. Ook wordt er maar één label ingevoerd dat moet gelden voor alle verpakkingen die terugwinbaar zijn. De konsument weet dus niet welke verpakkingen gerecycled worden of welke verbrand worden. Bovendien is niet duidelijk of de betreffende verpakking effectief gerecycled wordt of gerecycled kan worden. Vanuit milieuoogpunt is het werkelijk essentieel dat het label een duidelijk onderscheid maakt tussen hergebruik, recyclage en verbranding. Enkel verpakkingen die werkelijk gerecycled en hergebruikt worden, verdienen het label. Samenvattend kunnen we stellen dat het huidige voorstel een stap terug is voor vele lidstaten, omdat men heeft gekozen voor de laagste gemene milieustandaard. Het is meer een "vrijhandelsrichtlijn" dan een "milieurichtlijn".

De Nederlandse en Duitse milieuorganisaties Vereniging Milieudefensie en de Bund doen verwoede pogingen om de Europese beleidsmensen tot andere gedachten te brengen. Duimen maar!!

Ingrid Pauwels

WET & PERS

PERS

BvL, 01/12/1992:

"Noord-Zuid niet gewenst en Fenix beter in Hasselt", door Norbert Stas.

GVA, 01/12/1992:

"Dia's nemen met respect voor het milieu", door Marc Sloomakers. Vereniging voor natuurfotografen houdt zich aan strenge gedragskode.

Knack, 02/12/1992:

"Milieu is een goede zaak", door Peter Renard. EG wetgeving te zwak voor malafide afvalbaronnen.

HV, 02/12/1992:

"Kempen draaischijf van wereldwijde plutoniumhandel", door Walter De

Taeye. Kernenergie op zijn retour.

GVA, 06/12/1992:

"Wallonië wil buitensporters op het rechtepad houden", door G.V.L. Samenwerking met Nederlandse Stichting Recreatie leidt tot "Keurmerk Buitensport".

DS, 05/12/1992:

"Nederlandse elektriciteitsmaatschappij helpt Tsjechisch natuurpark van ondergang redden", door John Ekkelboom. Herbebossing tegen kool-dioxide in atmosfeer, nieuwe reinigingsinstallatie tegen zure regen.

DM, 08/12/1992:

"De smog, veertig jaar later". Situatiesedert 1952 niet meer verbeterd.

Knack, 09/12/1992:

"Vlaanderen krijgt vorm", door Peter Renard. Skepsis tegenover nieuw Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen van Kelchtermans.

BvL, 10/12/1992:

"Cadmiumvervuiling bedreigt leefmilieu in Noorderkempen", door Gert Reynders.

Trends, 10/12/1992:

"Ekotaks", door Eric Pompen. De Denen weten wel beter.

DS, 14/12/1992:

"Meeste Vlaamse parketwensen milieusubstituut", door Antoon Wouters.

FET, 15/12/1992:

"Strohandel gaat met Bio

Pack nu ook de verpakkingstoer op", door T.B.

DS, 17/12/1992:

"Electrabel zet bakens uit voor rationeler energiegebruik", door Johan Mortelmans. Milieukosten worden beter in de kostprijs berekend.

Knack, 23/12/1992:

"Ekologie is een mooie hefboom", door Peter Renard. Gesprek met De Batselier.

DM, 24/12/1992:

"55 Tsjernobyl-reaktoren minder door spaarlampen", door Walter De Jonge. VS-rapport: "Wereldmarkt energiebezuiniging: 2.688 miljard dollar".

Danny Jacobs

Met de ekotaks naar een duurzaam en preventief produktbeleid

PAX TAX

Het begrip "duurzame ontwikkeling" beroert de laatste tijd op een doortastende manier de politieke wereld in de gedaante van de ekotaks. De hetze "voor en tegen" heeft immers de gemoederen fel verhit. Toch is het akkoord over de invoering van de ekotaks slechts een eerste stap.

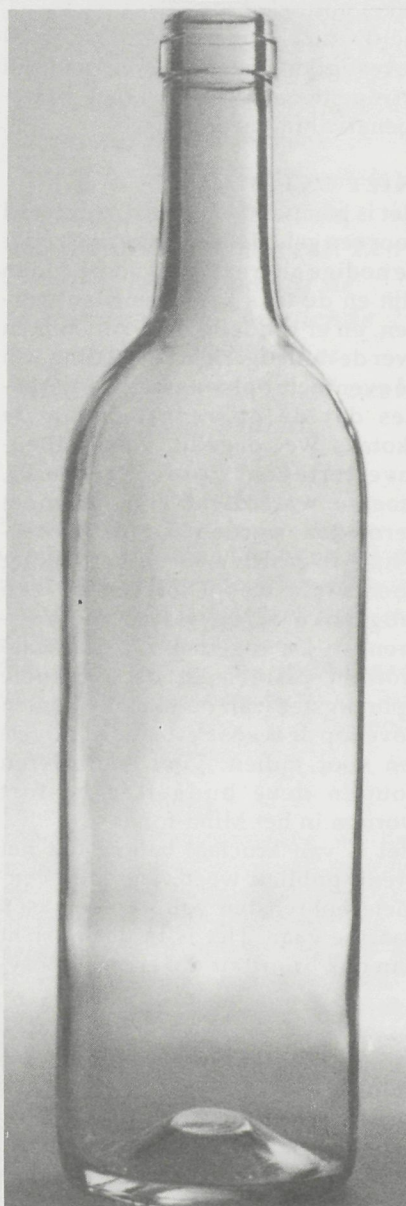
Meteen duiken ook al een aantal onvolkomenheden op.

Zo worden niet alle verpakkingen in beschouwing genomen en blijven ook pesticiden voor de landbouw buiten de discussie.

DE VERVUILER BETAALT

Een ekotaks is een zeer goed sensibiliseringsinstrument. Inderdaad, als je als konsument uitkijkt wat je koopt, kan je de ekotaks ontwijken. Daardoor draag je dan daadwerkelijk je steentje bij tot een duurzamere maatschappij. Je wordt er door de ekotaks dagelijks aan herinnerd dat de verbetering van ons leefmilieu voor een deel ook jouw verantwoordelijkheid is. Het is vanzelfsprekend dat het zeer belangrijk is dat er voldoende alternatieven op de markt beschikbaar zijn.

De ekotaksen vormen eveneens een uitstekende aanvulling op de konvenanten die de gewesten met de verpakkingindustrie hebben gesloten. Deze konvenanten handelen immers voornamelijk over de recycling van afval terwijl de ekotaks preventief werkt, met name door het voorkomen van afval. Konvenanten bevatten ook te weinig concrete engagementen en de industrie blijft in gebreke. Zo is het sorteercentrum voor Vlaams-Brabant nog steeds niet operationeel.

PESTICIDEN

Er zijn echter een aantal lakunes vastgesteld in het huidige akkoord. Zo kan men zich afvragen waarom er geen ekotaks wordt geheven op pesticiden die in de landbouw worden gebruikt. Wat zijn de redenen geweest om pesticiden voor landbouwkundig gebruik niet onder deze regeling te laten vallen? Vermoedelijk is de verspreiding van alarmkreten door de Federatie der Chemische Nijverheden (FCN) hiervoor verantwoordelijk. Die alarmkreten hadden betrekking op de bijkomende lasten op het inkomen van de landbouwer. Bij de berekeningen uitgevoerd door de FNC kunnen echter heel wat bedenkingen gemaakt worden.

In de eerste plaats heeft men de bijkomende kosten berekend per verkochte eenheid. Daarnaast zijn er echter de bijkomende kosten per hectare en dat is nu juist het beslissingskriterium voor de landbouwer. Pesticiden maken slechts 2% uit van de totale kost per hectare.

Ten tweede heeft de FCN voor de berekening van de totale bijkomende

kosten voor de landbouwsector een extrapolatie gemaakt op basis van de huidige verkoopcijfers. Die geraamde kostprijsverhoging zou volgens de chemie-federatie 500 miljoen bedragen. Maar dat is misleidend, vermits na de invoering van de ekotaks een vraagreductie zal optreden als gevolg van het prijseffect.

Een andere onvolkomenheid is dat de ekotaks op drankverpakkingen beperkt blijft tot bier, limonade en bruisend water. Belangrijke dranken (melk, fruitsappen en wijn) worden niet in beschouwing genomen. Het is een lakune die zo snel mogelijk moet worden opgevuld. Het uiteindelijke doel is de ontwikkeling van hervulbare verpakkingssystemen. Daarnaast moet het systeem van de ekotaksen op alle afvalstromen worden toegepast.

PAPIER EN BATTERIJEN

Wél een positieve noot daarentegen voor de ekotaks op papier en batterijen. De ekotaks op papier is een bijkomende impuls voor het creëren van een markt voor gerecykleerd papier in ons land. De voorgestelde regeling inzake de sensibilisering van de konsument is goed doordacht. In een recente doorlichting van de papierindustrie, uitgevoerd in opdracht van OVAM, stelt Scott Paper International immers: "Zolang de konsument geen gerecykleerde produkten wenst, is het onmogelijk dergelijke produkten op de markt te brengen. De Belgische konsument is nog niet rijp voor recyklageprodukten." De ekotaks op papier waar te weinig gerecykleerde vezels in verwerkt zijn, werkt de sensibilisering van de konsument in de hand. Tevens worden op die manier vooroordelen tegen gerecykleerd papier via een positieve prijsdiskriminatie gemakkelijk overbrugd. En door de gewijzigde prijsverhouding in het voordeel van niet-chloorgebleekt gerecykleerd papier, kan de afzet bevorderd worden en de produktiekapaciteit toenemen. De ekotaks op batterijen biedt de garantie dat deze effectief gerecykleerd worden. Bij de inzameling van batterijen als onderdeel van het KGA (in de milieubox), rijzen er problemen omdat de verschillende soorten

Uit het huidige akkoord blijkt dat alle zeven partijen erkennen dat er wel degelijk iets loos is met PVC als verpakkingsmateriaal. Voor PVC-flessen is immers de volle ekotaks van toepassing en dit vanaf midden '94. De BBL is blij met deze overwinning. De campagne tegen het gebruik van PVC in wegwerpverpakkingen had immers als initieel doel een verbod tegen eind '92. Minder entoesiast is de milieubeweging echter over de laatste onderhandelingen; harde garanties in verband met de implementatie van de ekotaks op PVC-drankverpakkingen blijven voorlopig uit.

batterijen vermengd worden. Het scheiden van de verschillende batterijen is volgens de betreffende industrie te duur, zodat in de praktijk de recyklage niet rendabel is. Momenteel worden de ingezamelde batterijen in Vlaanderen dan ook enkel gestockeerd.

Het Duracell-verhaal (zie pagina 3) bevestigt nogmaals de nood aan een stringente aanpak van het batterijenafval in ons land.

NIET OVERHAAST

Het is positief dat er werd geopteerd voor een geleidelijke invoering zodat de nodige alternatieven voorhanden zijn en de taks kan vermeden worden, en er duidelijkheid kan komen over de milieugerichte besteding van de eventuele opbrengsten. De garanties dat de opbrengsten van de ekotaks wel degelijk voor milieu-investeringen worden gebruikt, moeten waterdicht zijn. Er moet vermeden worden dat de gewestelijke overheden in de verlokking komen om te spekuleren op een mogelijke budgettaire meeropbrengst. De regeling zal dekretaal worden vastgelegd; de eventuele opbrengsten van de ekotaks komen bovenop de reeds bestaande budgetten voor milieu. Voor Vlaanderen zouden deze budgetten gestort worden in het Mina-fonds.

Het is van cruciaal belang dat het brede publiek weet waar de eventuele opbrengsten van de ekotaks naartoe gaan. Het is in dat opzicht dan ook prioritair dat er sensibilise-

ringskampanjes worden opgezet naar de bevolking toe. De bevolking wordt immers aanhoudend bestookt met allerhande niet-objektieve informatie waardoor de aanvaarding van een milieuheffing en de uiteindelijk te realiseren gedragsveranderingen enorm bemoeilijkt worden.

OPVOLGING NOODZAKELIJK

Het is belangrijk dat de milieubeweging inspraak krijgt in de Opvolgingskommissie, die de sociaal-ekonomische consequenties van de ekotaks op de voet zal volgen. Naast de Opvolgingskommissie kan een begeleidingskommissie worden opgericht waarin de milieubeweging eveneens is vertegenwoordigd. Zo krijgt de milieubeweging, naast de klassieke sociaal-ekonomische vertegenwoordiging, ook inspraak bij de begeleiding, evaluatie en implementatie van de wetenschappelijke onderzoeksresultaten voorgelegd door de Opvolgingskommissie.

Op Vlaams vlak kan de Mina-raad deze taak op zich nemen en in Brussel is er de Raad voor het Leefmilieu. Op nationaal vlak bestaat er echter een probleem. Daar heeft minister Onkelinx nog geen initiatief genomen om de Nationale Adviesraad voor Milieu en Duurzame Ontwikkeling op te richten.

EKO-DETAKS

Het debat over de ekofiskaliteit staat nog in de kinderschoenen. Aan deze problematiek zal in de komende tijd de nodige aandacht moeten worden geschonken. De milieubeweging vraagt zich af hoe ver Dehaene staat met zijn plan om een heffing in te stellen op de uitstoot van koolstofdioxide. Het omgekeerde mechanisme, met name de "eko-detaks", moet eveneens aan de nodige studie onderworpen worden. Milieuvriendelijke produkten zouden moeten kunnen genieten van een fiskale vermindering. Dit debat zal moeten worden gevoerd in het kader van de toekomstige reglementering inzake ecolabelling, waarbij milieuvriendelijke produkten een speciaal kenteken zouden krijgen.

Patrick De Koster

PAXTAX

OM RAAD GEVRAAGD

Sinds 1 januari 1993 hebben alle gemeenten die het milieukonvenant ondertekenden een milieuraad. Voor sommige gemeenten betekent dit een bijkomende "pottekijker". De grootste twistappel is dan ook meestal de samenstelling geweest. Een probleem waarbij de handleiding "houdende uitvoering van het milieukonvenant" niet veel soelaas bracht.

Het milieukonvenant legt de oprichting van een milieuraad op. Over hoe dit praktisch wordt geregeld, blijft de handleiding bij het milieukonvenant zeer summier.

Zo stelt artikel 5: "De gemeente beschikt uiterlijk 6 maanden na het in werking treden van onderhavige overeenkomst over een gemeentelijke adviesraad voor milieu en natuur, die het gemeentebestuur adviseert over het gemeentelijk milieu- en natuurbeleid en waarin naast lokale milieu- en natuurverenigingen ook onderwijsinstellingen, socio-kulturele en vormingsorganisaties en beroepsgroepen/organisaties opgenomen zijn. Onverminderd de bepalingen van deze overeenkomst bepaalt de gemeenteraad tenminste de opdracht en de samenstelling van deze raad."

De 6 maanden zijn intussen verlengd tot 1 januari 1993.

Naar werking toe vraagt het konvenant alleen advies over de jaarlijkse beleidsnota betreffende het gemeentelijk milieu- en natuurbeleid en over het gemeentelijk natuurontwikkelingsplan (Art. 3 en Art. 16).

Meer vraagt het milieukonvenant niet. Het milieukonvenant legt alleen de oprichting van een milieuraad op, installatie en werking worden bepaald door een gemeenteraads-

beslissing.

Om goed te kunnen werken zal de milieuraad met andere woorden de nodige ruimte moeten krijgen van de gemeente.

Die gemeentelijke autonomie gaat ver, zelfs over de samenstelling van de milieuraad kan de gemeente autonoom beslissen.

WIE DOET MEE?

Achterin de handleiding bij het milieukonvenant werd een richtlijn gegeven voor de samenstelling van de milieuraad. Die voorzag 9 vertegenwoordigers van de deel- en belangengroepen, 3 deskundigen, 1 vertegenwoordiger per politieke partij in de gemeenteraad, een sekretaris, de milieuumbtenaar en de Schepen van Leefmilieu. Binnen de belangengroepen waren naast werkgevers, werknemers, landbouw, sociale en socio-kulturele organisaties en ouderkomités of scholen

maar liefst twee plaatsen voorbehouden voor milieugroeperingen.

Een samenstelling die sterk doet denken aan de meestal weinig dynamische gemeentelijke commissies van advies, waar vaak andere belangen dan bijvoorbeeld een goede ruimtelijke ordening de bovenhand halen. Op een bepaald moment is door de administratie zelf trouwens gesteld dat bestaande gemeentelijke commissies, mits aanpassing, konden gebruikt worden als milieuraad.

Een voor de milieuraad zeer ongelukkige richtlijn die nadien, zij het niet openbaar, terug werd ingetrokken.

ONDUIDELIJKHEID

Voor de meeste gemeenten was het onduidelijk of de richtlijn al dan niet moest gevolgd worden. Uit de BIRO-enquête naar de verwachtingen van de gemeentebesturen ten aanzien van de milieuraad bleek dat de meeste besturen, hierin aangemoedigd door de administratie, duidelijk kozen voor een conservatieve structuur en samenstelling. BIRO vzw richtte daarom een schrijven naar Gemeenschapsminister De Batselier, waarin werd aangedrongen op een duidelijke stellingname omtrent deze beperkende en conservatieve richtlijn. Het antwoord van de Minister (1 juni 1992) kan als volgt worden samengevat: "... de richtlijn van AMINAL dient als voorbeeld te

BIRO vzw heeft de milieuraad opgericht in Kontich, Denderleeuw, Kortrijk, Evergem en Liedekerke. De milieuraaden van Waasmunster en Ieper, en ook die van Denderleeuw worden begeleid. De samenstelling van deze milieuraaden varieert van een open raad, samengesteld op basis van interesse en actieve deelname, tot een raad van milieuverenigingen aangevuld met plaatselijke deskundigen. De toe-

gankelijkheid varieert van een open werking, waar ook tijdelijk geïnteresseerden kunnen aanwezig zijn, tot een gesloten entiteit. In Kontich, Kortrijk en Evergem werd gestart met een reeks hoorzittingen in de verschillende deelgemeenten over het hoe en waarom van een milieuraad. Geïnteresseerden konden zich kandidaat stellen. Liedekerke deed een oproep via het gemeentelijk infoblad en een schrijven aan

de belangrijkste verenigingen. Denderleeuw startte met een open vormingskursus rond ruimtelijke ordening. Uit deze groep werd een voorlopige, voorbereidende milieuraad opgericht.

In alle gemeenten werd met een voorlopige milieuraad gewerkt die een voorstel van statuten uitgewerkte en een eerste inleiding kreeg in de belangrijkste begrippen van ruimtelijke ordening, milieu en natuur.

worden beschouwd... Veel is echter afhankelijk van de creativiteit van de gemeenten. Mijn voorkeur gaat naar een open samenstelling van de milieuraad omdat de bevolking bij het gemeentebestuur zoveel mogelijk zou betrokken worden... De samenstelling die weergegeven wordt in de handleiding dient men als minimum richtlijn te beschouwen."

Een brief van 21 september 92 is nog duidelijker: "zoals ik al gemeld heb... is de samenstelling en structuur van de milieuraad een autonome beslissing van de gemeenteraad en dit volgens artikel 117 van de gemeentewet."

Een open samenstelling waarbij iedereen de kans krijgt aan de milieuraad deel te nemen krijgt hier de voorkeur. Ondanks onze vraag deze duidelijke stellingname via een omzendbrief ook aan de gemeentebesturen bekend te maken, is dit nooit gebeurd.

Door dit stilzwijgen ontbreekt het de milieubeweging en/of bevolking nog steeds aan een mogelijk antwoord op de voorkeuren van gemeentebesturen.

Deze verregaande gemeentelijke autonomie inzake samenstelling, structuur en werking van de milieuraad is fundamenteel. Het betekent dat de gemeente zelf bepaalt of ze al dan niet een goede milieuraad krijgt. Een verantwoordelijkheid die zich niet beperkt tot de gemeente, maar evenzeer geldt voor de milieubeweging.

ONDERSCHEID

De milieuraad is geen milieubeweging. Dat moet duidelijk zijn. De milieubeweging kan acties voeren, druk uitoefenen... De milieuraad daarentegen is een plaats van overleg. Overleg tussen bestuur, bevolking en milieubeweging.

De milieubeweging kan daarom niet opgaan in de milieuraad, zij behoudt een eigen taak.

Het omgekeerde geldt evengoed. De deskundigheid binnen de milieubeweging volstaat niet voor een goede milieuraad.

INFORMATIEREEKS VOOR (STARTENDE) MILIEURADEN.

De milieuraad is opgestart, de eerste stap is gezet. De raad moet nu aan de slag. Een zware taak. Zijn de leden voorbereid, hebben ze voldoende kennis?

BIRO vzw biedt (startende) milieuraaden vorming en informatie. Het voorstel bevat 7 sessies. Het kunnen er meer of minder zijn. Elke gemeente of elke milieuraad kan zelf een selectie maken.

1. inspraak van en binnen de milieuraad

wettelijk kader, statuut, openbaarheid van bestuur en inzage-recht

2. werking en samenstelling

betekenis en bevoegdheid van de milieuraad, samenstelling en structuren, besluitvorming en opvolging van adviezen

3. gemeentelijke bevoegdheden op vlak van milieu, natuur en ruimtelijke ordening

overzicht van de taken van de gemeente en mogelijkheden voor de milieuraad

4. het milieukonvenant

het milieubeleidsplan en het GNOP, inhoud, opmaak en rol van de milieuraad; huishoudelijk afval, mogelijkheden voor de milieuraad; informatie en sensibilisatie

5. vlare

achtergrond en inhoud, rol van de gemeente, mogelijkheden voor de milieuraad

6. gemeentelijk ruimtelijk beleid

ruimtelijke ordening, wettelijk instrumentarium, mogelijkheden en taak voor de milieuraad

7. natuurbehoud en -ontwikkeling

overzicht van de wetgeving, mogelijkheden voor gemeente- en milieuraad

Daarnaast organiseert BIRO vzw **provinciale ondersteuning** voor schepenen, voorzitters of actieve leden van milieuraaden rond de concrete werking van milieuraaden.

De milieuraad staat binnen het gemeentelijk besluitvormingsproces naast het bestuur en de diensten. Bestuur en diensten vertolken respectievelijk het politiek en het technisch standpunt. Van de milieuraad wordt in de eerste plaats een maatschappelijk standpunt verwacht. Dit betekent dat technische deskundigheid binnen de milieuraad mooi meegenomen is, maar zeker geen noodzakelijke voorwaarde. Een actieve interesse in de problematiek van de gemeente, het algemeen belang en de bereidheid eigen kennis en inzichten bij te schaven zijn veel belangrijkere criteria.

Bij de oprichting van een milieuraad start BIRO vzw daarom met een voorlopige milieuraad samengesteld uit geïnteresseerden, die op een viertal voorbereidende vergaderingen een afsprakennota (verruimde statuten) opstellen en een inleiding krijgen in de basisbegrippen van milieu-, natuurbeleid en ruimtelijke ordening. Op deze manier wordt de milieuraad geleidelijk aan opgestart

en wordt de basis gelegd voor de verdere werking. Voor wie eigenlijk uit eigenbelang kwam is zo'n start bovendien een hoge drempel. Veel milieuraaden trachten eigenbelang ook uit te schakelen door een minimum-aanwezigheid vast te leggen: men moet per jaar minstens de helft van de keren aanwezig zijn om lid te kunnen blijven.

GEMEENTELIJKE AUTONOMIE

De milieubeweging is wel één van de belangrijkste partners en draagt een zware verantwoordelijkheid.

Waarover de milieuraad zal adviseren, of de raad zelf initiatief kan nemen, hoe hij is samengesteld, welke informatie de leden krijgen, wat met de adviezen gebeurt... zijn uiteindelijk beslissingen van de gemeente. Dit neemt niet weg dat de milieubeweging hierrond een standpunt moet innemen.

Bij de oprichting van de milieuraaden te Kontich, Denderleeuw, Kortrijk, Evergem en Liedekerke is voor de definitieve opstarting door de voor-

lopige milieuraad, bestaande uit milieubeweging en individueel geïnteresseerden, in overleg met de Schepen van Leefmilieu en de milieudienst een voorstel van statuten uitgewerkt dat nadien ter goedkeuring werd voorgelegd aan Kollege en gemeenteraad.

Ook als de milieubeweging die ruimte niet krijgt binnen de gemeente moet zij haar standpunt laten horen. In Gent werd de milieubeweging pas door het Stadbestuur bijeengeroepen als een voorstel van statuten op tafel lag. FMG vzw, de Federatie voor Milieubescherming gewest Gent, had het Kollege nochtans voordien al herhaaldelijk voorstellen gedaan.

De voorgestelde statuten waren voor de milieubeweging onaanvaardbaar. FMG vzw heeft de Gentse milieugroepen samengebracht om een gezamenlijk standpunt in te nemen. Het besluit van deze vergadering was een tien-puntenprogramma dat werd voorgesteld als eisenpakket. Ofwel ging het Stadsbestuur hierop in, ofwel stapte heel de milieubeweging uit de milieuraad. Maar een milieuraad zonder milieubeweging kan Gent zich niet veroorloven....

Dit geldt ook voor kleinere gemeenten. De milieuraad blijft een deel van het konvenant met de Vlaamse overheid en aan dat konvenant zijn subsidies gekoppeld. Niet naleving

van het konvenant zou, alhoewel het konvenant daar niets over zegt, logischerwijs betekenen dat er geen nog minder subsidies komen. Dat betekent dat er eisen kunnen gesteld worden. Ook al bepaalt de gemeente uiteindelijk zelf de samenstelling van de milieuraad, een minimale eis is dat in de milieuraad minstens de milieubeweging vertegenwoordigd is.

STATUUT

Een laatste, maar belangrijk punt, is het statuut van een milieuraad. Een milieuraad is zoals elk inspraakstructuur steeds een adviesorgaan. De uiteindelijke beslissingsmacht ligt volgens de gemeentewet bij het

Ook uw Milieurama wordt nu gedrukt op :

SylvanBlade 135 gr voor de kافت

SylvanCoat 80 gr voor de binnenpagina's

♻️ - Info : 90% gerecycleerd (45 B/45 C) + 10% nieuwe pulp chloorvrij

Verdeler voor Belux : Pandava n.v. - Kloosterstraat 69-75 - 2180 Ekeren
Tel. (03) 541 90 22 (4 l.) - Fax (03) 541 72 91

PANDAVA = milieuvriendelijk papier zonder twijfels !

Kollege en de gemeenteraad. Dit houdt een zekere vrijblijvendheid in. Het Kollege kan een advies opvolgen, maar hoeft niet. Dit betekent niet noodzakelijk een handicap. Integendeel, het gemeentebestuur moet een besluit nemen. Dat is haar taak. De milieuraad kan daarbij helpen.

Er moeten wel een aantal konsekwenties uit getrokken worden om te verwijden dat dit een bron van frustaties of ontmoediging wordt.

STEMMEN?

Naar de interne werking van de milieuraad houdt dit in dat bij de adviesbepaling stemmen niet echt zin heeft. Stemmen kan een hulpmiddel zijn om een advies op te maken, maar stemmen betekent eigenlijk verantwoordelijkheid opnemen. Een raad die stemt treedt in de plaats van het Kollege. Stemmen hoort niet echt bij een advies. Bovendien is stemmen verdelen. Een raad wordt opgesplitst in verschillende frakties met verschillende doelen. Het milieubelang vervalt, andere doelen halen de

bovenhand.

Veel belangrijker is het aanreiken van argumenten. Hoe gefundeerder een advies, hoe gemakkelijker het beleid een besluit ken nemen.

INFORMATIEGARING

Essentieel om tot een gefundeerd advies te komen is de informatie die de milieuraad zelf ter beschikking krijgt. Ontwerpplannen, kostenramingen, rapporten, ontwerpbeslissingen, de begroting... bevatten voor de milieuraad vaak essentiële informatie. De gemeente beslist of de milieuraad meer te zien krijgt dan elke andere bewoner. Een voorbereidend coördinatiecomitee met minstens de voorzitter, de schepen en de milieu-ambtenaar heeft een belangrijke taak bij de selectie van wat al dan niet essentiële achtergrondinformatie is.

De milieuraad moet tenslotte ook de opvolging van adviezen evalueren. Ook hierrond kunnen voorstellen gedaan worden. Minimaal is dat elk advies wordt bekendgemaakt aan de gemeenteraadsleden. Wordt een

advies niet gevolgd, dan kan systematisch een motivatie gevraagd worden.

In Denderleeuw, Kontich, Evergem en Kortrijk is in de statuten zelfs vastgelegd dat eventueel een bijkomend overlegmoment met een vertegenwoordiging van het Kollege kan gevraagd worden. Alleen in Kortrijk blijkt dat in de praktijk niet te lukken, omdat de bereidheid bij de schepen ontbreekt.

De huidige milieuraaden krijgen tot eind 1994 de tijd om hun waarde te bewijzen. De strijdpunten van de komende gemeenteraadsverkiezingen zullen waarschijnlijk de thema's "milieu" en "betrokkenheid van de bevolking" zijn. Daarom moet de milieubeweging meer dan nu aandacht besteden aan de werking van de milieuraaden. De milieubeweging moet waken over het algemeen milieubelang. Dat vraagt in de eerste plaats het overschrijden van eigen groepsbelangen.

Goedele Schuerman
Stafmedewerkster BIRO vzw.

Niet zomaar te passeren

De Werkgroep Milieudefensie van de Bond Beter Leefmilieu stelde vast dat de milieubeweging in veel plaatselijke milieuraaden gepasseerd wordt, dat de raden zeer ongelijk advizeren en dat de plaatselijke overheden veel adviezen naast zich neerleggen. Op uitnodiging van deze werkgroep zette Michel Debruyne van BIRO vzw (Bewoners in de ruimtelijke ordening) de knelpunten duidelijk op een rijtje.

"We stellen vast dat de milieubeweging vaak niet in de milieuraad zetelt of er niet mag in zetelen, en dat de negatieve adviezen van de milieuraaden niet gevolgd worden door de gemeenteraad. Globaal gezien mogen we dus stellen dat de milieuraaden niet functioneren zoals het hoort. De nieuwe richtlijn ter begeleiding van de milieuraaden, die werd opgesteld door Aminal, wordt door tal van gemeenten strikt bureaucratisch toegepast, met alle gevolgen van dien: gesloten, gepolitiseerde, niet naar behoren werkende milieuraaden. Een belangrijk aspekt in dat opzicht is dat de milieuraad altijd onderworpen is aan de gemeentelijke autonomie; het is tenslotte de

gemeente die de raad opricht. Daardoor verschillen de statuten van gemeente tot gemeente!

Op juridisch vlak zouden een aantal 'minimumdrempels' moeten worden gestipuleerd in de statuten; een belangrijke minimumvoorwaarde zou de aanwezigheid van de milieubeweging in de milieuraad kunnen zijn. Aan de andere kant echter moet men ook voldoende flexibel en creatief te werk gaan: in bepaalde gemeenten waar geen milieuverenigingen zijn, kan het interessant zijn als ook andere bewonersgroepen in de milieuraad zetelen. Deze vertegenwoordigers moeten gezien worden als mensen die op langere termijn kritisch zullen meedenken over het milieu in het algemeen.

Inhoudelijk is voor de milieuraad niets uitgesloten. Maar ook op dit vlak is de gemeentelijke autonomie door Kelchtermans en later ook door De Batselier sterk ingevuld. Als dit wordt benadrukt, kan men daar juridisch weinig tegen in brengen. In bepaalde gemeenten worden belangrijke milieuonderwerpen uit de statuten geweerd.

Zo staat er in Mol in de statuten dat er enkel in consensus advies kan worden verstrekt; als één persoon niet akkoord gaat, is dus geen advies meer mogelijk! Een ander juridisch probleem heeft te maken met het openbaar onderzoek, geregeld door het Vlarem. Als de milieuraad inzage krijgt in dossiers, is ze tegelijkertijd rechter en partij en zal het openbaar onderzoek wegens procedurefouten nietig verklaard worden door de provincie.

Het is zeer belangrijk dat milieuverenigingen niet onvoorbereid in de milieuraad stappen. We moeten jammer genoeg maar al te vaak constateren dat er in veel gemeenten te weinig is nagedacht over het concept 'milieuraad'. De milieubeweging moet zich bezinnen over haar rol. Als ze niet voldoende betrokken wordt, kan ze maar beter uit de milieuraad stappen en klacht indienen bij de provinciegouverneur. Want in dergelijke omstandigheden heeft een milieuraad geen zin. Als er bij de start al problemen zijn, kunnen de milieuverenigingen beter uit de milieuraad blijven en een schaduw-milieuraad oprichten."

PDK

IEDEREEN ZIJN ZEG?

Rond dit programma werd een debat opgezet waarbij ook de milieubeweging, als betrokken partij, mee aan tafel zat. Het Europees Milieuburo stond in voor de organisatie. In Vlaanderen sloegen BBL en BRAL (de Brusselse Raad voor het Leefmilieu) de handen in elkaar ter voorbereiding van een brede discussie rond het programma.

Een ambitieus programma. Waar men in het Verdrag van Maastricht nog spreekt over duurzame groei, staat in de titel nu duidelijk "duurzame ontwikkeling".

De uitgangspunten voor de aanpak van de milieuproblemen zijn in ieder geval mooi. Het plan gaat er van uit dat de milieuproblemen blijven toenemen en dat er dus een ommekeer moet komen. In het plan spreekt men over "het veranderen van gedrag patronen", "de gezamenlijke verantwoordelijkheid van beleid, industrie, milieubeweging en konsument", over edukatie, overleg, inspraak en onderzoek.

Worden die grote woorden waargemaakt in het plan? Kan de milieubeweging en de milieuvriendelijke konsument met een gerust geweten meewerken met de EG? Geeft het plan daadwerkelijk een aanzet tot "duurzame ontwikkeling" of is het allemaal een doekje tegen het bloeden in een EG waar de algemene trend nog steeds in de richting gaat van het opengooien van de grenzen, het bevorderen van de

De EG stond afgelopen jaar niet alleen in de belangstelling met het Verdrag van Maastricht. Ook op milieuvlak liet de EG van zich horen. Ze kwam naar buiten met haar vijfde milieuactieprogramma. Dat programma kreeg een wel zeer ambitieuze titel: "Op weg naar duurzame ontwikkeling. Een beleidsplan en actieprogramma van de Europese Gemeenschap op het gebied van het milieu en duurzame ontwikkeling".

vrije markt en regionale ontwikkeling? Grote vragen bij een groots plan.

IETS NIEUWS ONDER DE ZON?

Het programma vertrekt vanuit de vaststelling dat de vier eerdere programma's niet opgewassen waren tegen de verdere aantasting van het milieu: de afvalstroom groeit, bodem, lucht en water staan onder toenemende druk door het intensief gebruik van pesticiden, door de uitstoot van broeikasgassen... De EG verwacht tegen 2010 een groei van het energieverbruik met 25%, en tegen 2000 een stijging van het autoverkeer met 17%, een toename van het kunstmestgebruik en toenemend toerisme. En er is de voltooiing van de interne markt en de ontwikkelingen in Midden- en

Oost-Europa die voor bijkomende milieuproblemen zorgen.

Volgens de EG dient er een ommekeer te komen maar die kan niet bereikt worden met de bestaande wettelijke instrumenten. Er is meer nodig dan alleen maar richtlijnen. Het plan biedt een nieuwe filosofie aan waarbij de nadruk wordt gelegd op de betrokkenheid van iedereen. Het beleid kan het niet meer alleen aan, een verhaal dat we ook op het Vlaamse politieke nivo meer en meer te horen krijgen. Nu de politiek onder steeds grotere druk komt te staan en haar geloofwaardigheid in het gedrang komt, wordt het een algemene trend in politieke middens om de bal terug te spelen naar de andere betrokkenen in het democratisch debat. Dat de EG iedereen wil betrekken bij het milieudebat is natuurlijk positief. Veel hangt echter af van hoe die betrokkenheid gestructureerd wordt. Die uitwerking is nu nog heel vaag.

De basisfilosofie van het rapport is de volgende: niet alleen heeft iedereen recht op een beter leefmilieu, iedereen heeft ook de plicht om er aan mee te werken. Hiervoor vindt de EG de term "gedeelde verantwoordelijkheid" uit: alle "aktoren", de verschillende beleidsnivo's, de industrie, de NGO's, de milieubeweging en de burgers dienen allemaal samen mee te werken aan die ommekeer. En er komt nog een nieuw

konsept om de hoek kijken: in de filosofie van de betrokkenheid van alle beleidsnivo's bij het uitstippelen van het beleid stelt men, dat de beleidsmaatregelen best bij voorrang gerealiseerd worden via lokale en regionale initiatieven, vooraleer de EG optreedt. Dit principe werd meteen "subsidiariteit" gedoopt, een ondertussen al fel bediskussieerd en controversieel begrip.

Dat de EG zichzelf een grote rol toebedeelt om de noodzakelijke ommekeer mogelijk te maken is positief. Milieuproblemen zoals verzuring en waterverontreiniging zijn nu eenmaal grensoverschrijdend. Positief is dat de EG zichzelf voorneemt die ommekeer tot stand te brengen via een integratieve

stedelijk leefmilieu, de kustgebieden, het afvalbeheer) gericht aanpakken door zich te konsentreren op vijf "key targets": de landbouw, het energievraagstuk, het verkeer, de industrie en het toerisme.

VERKEER EN VERVOER

We nemen één sektor als illustratie. De EG stelt dat het huidige gebruik van de infrastructuur onefficiënt gebeurt en dat alle tendensen wijzen op nog meer onefficiëntie, verspilling en verontreiniging. Het voltooien van de open markt zal de vervoersvraag nog doen groeien. De EG wil vooral de verontreiniging aan de bron aanpakken, de effecten van de aanleg van infrastructuur beperken en het verkeer terug-

verder gaan met de uitbreiding van het autowegennet.

FUNDAMENTELE VRAGEN

Dat de EG erkent dat ze een belangrijke rol kan spelen om de maatschappij in de richting van "duurzame ontwikkeling" te sturen is belangrijk, ook naar de implementatie van Agenda 21 toe. Ze wil een samenwerking tot stand brengen tussen verschillende beleidsnivo's. Industrie, NGO's en burger rond vijf probleemvelden. Belangrijker is echter wat er tussen de lijnen of zelfs niet staat geschreven.

OVER DUURZAME ONTWIKKELING?

Het begrip uit het Brundlandt-

benadering. De ommekeer waarvan sprake kan er pas komen als we allemaal samen een ander gedragspatroon gaan ontwikkelen, want "de echte problemen die de afbraak en aantasting van het milieu veroorzaken, zijn de huidige konsumptieën gedragspatronen van de mens zelf." Die gedragspatronen wil men niet alleen veranderen door verplichtingen op te leggen maar vooral door meer gebruik te maken van de marktmechanismen, door goede informatie door te spelen, door meer onderzoek te doen en door middel van financiële prikkels. Of zoals de vertegenwoordiger van de EG zelf toelichtte op de rondetafel in Vlaanderen: het vijfde milieu-actieprogramma is niet zomaar een shoppinglist.

De EG wil de grote milieuproblemen (zoals klimaatverandering, de verzuring en luchtkwaliteit, de natuurbescherming en de instandhouding van de biodiversiteit, het beheer van de watervoorraden, kwaliteit van het

dringen vooral in de stedelijke omgeving. Dit wil men verwezenlijken door een betere ruimtelijke ordening, door de reële kosten van het verkeer door te berekenen, door spoorwegen, gekombineerd vervoer en zee- en binnenvaart te promoten, door een ontmoediging van het wegverkeer in steden en door het bevorderen van een rationeler gebruik van de auto. De EG stelt dat de strategie enkel kans heeft als iedereen zijn steentje bijdraagt, van individuele automobilist tot lokale overheid. En er moeten effectieve alternatieven uitgebouwd worden. Er wordt echter te weinig vermeld hoe de huidige verkeersontwikkeling beheersbaar gemaakt kan worden, hoe huidige programma's in een andere richting kunnen worden gestuurd, welke rol fietser en voetganger verdienen in het straatbeeld. De EG geeft wel aan hoe iedereen kan meewerken maar heeft weinig oog voor de eigen bijdrage aan de milieu- en mobiliteitsproblemen. De EG blijft ondertussen

rapport, dat de laatste maanden al meermaals geweld werd aangedaan, moet ook in dit document een aantal aanvallen doorstaan. Het uitgangspunt duurzame ontwikkeling verwordt al meteen tot duurzame groei en als de probleemgebieden toerisme en verkeer worden behandeld, spreekt men terug ouderwets over regionale ontwikkeling. Een juiste omschrijving van het begrip duurzame ontwikkeling ontbreekt. Voor wie geldt welke ontwikkeling binnen de EG? Die vraag is niet aan de orde geweest.

Het programma en de interne markt Het document stelt zelf dat de bestaande instrumenten niet voldoende zullen zijn om het hoofd te bieden aan de extra belasting die het gevolg zal zijn van de voltooiing van de interne markt. De vraag stelt zich of het vijfde MAP die trend naar grootschaligheid, naar meer handel over grotere afstanden met meer milieu-overlast, wel kan ombuigen.

De EG zelf houdt althans weinig rekening met de milieuraandvoorwaarden bij het opstarten van het éénmakingsproject Europa. De twaalfduizend kilometer bijkomende autoweg die de EG binnenkort gaan sieren zijn hier een schrijnend voorbeeld van. Het EG-milieubeleid is dus nog steeds niet geïntegreerd in het totale Europees beleid. De gedeelde verantwoordelijkheid bij de zorg om het milieu moet dus eerst nog waargemaakt worden op EG-nivo.

VAN HARD NAAR ZACHT

Van een normerende aanpak wil de EG overschakelen op een responsabiliserende. De uitgangspunten van het programma zijn zoals gezegd aantrekkelijk: dialoog, overleg, responsabilisering van alle partners liggen aan de basis van het programma dat als einddoel het veranderen van de gedragspatronen stelt. De nadruk op overleg mag echter niet ten koste gaan van de normerende taak van de overheid. De EG-normen hebben er mede de industrie toe aangezet het principe van de "best available technology" te onderschrijven. Het gevaar bij voorafgaand overleg bestaat erin dat de normen worden afgestemd op wat de industrie haalbaar acht. Het vijfde actieprogramma verschijnt al ten tonele als de richtlijnen van de vorige nationaal en gewestelijk nog niet of onvoldoende werden geratificeerd in Vlaanderen. De milieubeweging heeft in Vlaanderen alleszins geen goede ervaringen met zachte instrumenten zoals konventanten. Wanneer men in Nederland een sektorakkoord niet nakomt, gaat men meteen over tot de toepassing van een wettelijke maatregel. Een voorwaarde bij het gebruik van dit instrument door de overheid moet ook zijn dat er een goed gestructureerd overleg en een actieve inspraak aan vooraf gaat, anders valt het instrument geheel buiten de democratische controle.

DE KONSUMENT ALS BOEMAN?

Iedereen heeft de plicht zijn verantwoordelijkheid op te nemen in het streven naar een beter leefmilieu, zo staat er in het rapport. Onder iedereen verstaat de EG blijkbaar dikwijls het grote publiek. Volgens de EG staan de consumptie- en gedragspatronen van "het grote publiek" een duurzame ontwikkeling in de weg. Aan de konsument

wordt hiermee veel macht toegekend, meer dan hij in werkelijkheid heeft. De EG doet aan overkulpabilisering van de burger. Een konsument koopt nu eenmaal wat hem tegen de beste prijs-kwaliteit verhouding wordt aangeboden. Via infoprogramma's en mentaliteitswijzigingen denkt men aan te sturen op een ander consumptiegedrag. De vraag stelt zich of zelfs een radicale wijziging van het consumptiepatroon een significante trendbreuk kan bewerkstelligen. Mondige konsumenten kunnen een milieuprobleem inderdaad ter discussie stellen maar om echt invloed uit te oefenen moet die burger juiste informatie, medebeslissingsmacht, expertise (edukatie) en inspraak krijgen. Er wordt in het actieprogramma aan de bevolking (als individuele, verantwoordelijke burger en als konsument) een veel te grote verantwoordelijkheid in het milieuprobleem toegeschreven. Er staat, zoals vermeld: "de echte problemen die de afbraak en aantasting van het milieu veroorzaken, zijn de huidige consumptie- en gedragspatronen van de mens zelf". Waarom staat hier bijvoorbeeld ook niet: produktiepatronen?

INSPRAAK EN INZICHT?

De inbreng van de burger kan dus ook op een andere manier gevaloriseerd worden: door hem meer inspraak te geven en door hem mogelijkheden aan te bieden om toe te zien op de naleving van de milieuwetgeving. Het programma legt er de nadruk op dat iedere burger verantwoordelijk is voor het milieu, maar biedt de burger weinig effectieve middelen om dit hard te maken. Gedeelde verantwoordelijkheid veronderstelt ook dat de burger de mogelijkheid krijgt om actief mee te werken aan het beslissingsproces en toegang krijgt tot informatie. Openbaarheid van bestuur, openbaarheid van milieugegevens, een vorderingsrecht voor milieuverenigingen, duidelijke participaties in stuurgroepen en advieskomitees zijn hier wezenlijke voorwaarden voor. Democratische controle dient georganiseerd te worden via een gecoördineerde inspectie op EG-nivo. Dit blijft een lakune binnen dit programma.

Iedereen zijn ZEG BINNEN DE EG?

De nieuwe strategie van de EG om de "aktoren" te betrekken wordt ook

in structuren gegoten. De EG voorziet de oprichting van drie overlegorganen. Het eerste, een adviesorgaan, is het belangrijkste voor de milieubeweging. Daarin zou zij een plaats krijgen naast vertegenwoordigers uit het bedrijfsleven, andere NGO's, konsumentenverenigingen en vertegenwoordigers van lokale en nationale overheidsinstanties. Een tweede orgaan, een uitvoeringsnetwerk, bestaat uit vertegenwoordigers van de bevoegde nationale instanties. Het derde is een komitee van toezicht bestaande uit vertegenwoordigers van de commissie en de lidstaten.

De EG wil haar democratisch deficit dus ombuigen door te zorgen voor een optimale betrokkenheid van alle maatschappelijke sectoren. De basis van het EG-programma, gedeelde verantwoordelijkheid, wordt dus gekonkretiseerd in een adviesforum waarin ook milieuverenigingen hun zeg kunnen doen, naast industrie, lokale besturen, en de bevolking in het algemeen, als burger en als konsument. Nergens wordt echter duidelijk gemaakt hoe dit overleg gestructureerd wordt. Wat zijn de taken en bevoegdheden van dit forum? Kan het zelf initiatieven nemen, krijgt het werkingsmiddelen? Wie zit erin, met hoeveel zetels? De milieubeweging loopt het gevaar er pro forma bij betrokken te worden, ze kan uitgespeeld worden tegen de industrie of ze kan een legitimerende rol krijgen. De Vlaamse Mina-raad, het adviesorgaan van de Vlaamse Minister van Leefmilieu kent een structuur waar de milieu- en natuurbeweging de meerderheid uitmaakt. Om een goed functioneren van dit adviesorgaan mogelijk te maken, moet de milieubeweging ook structureel ondersteund worden, zodat ze deskundig advies kan geven. De EG dient de structuur van dit adviesorgaan dus beter te omschrijven. Nu staat er lakoniek dat de kwaliteit van dit adviesorgaan bepaald wordt door het overleg zelf.

En dit geldt ook voor het vijfde milieuactieprogramma in zijn geheel. Er is een strategie ontwikkeld die vraagt om verdere verfijning, om een betere taakverdeling met een juiste inschatting van de eigen EG-rol in de bijdrage tot duurzame ontwikkeling.

Dirk Van Regenmortel

LEDENBLAD

LANG LEVE DE BEREN !

Al twee jaar lang wordt er tegen het autosnelweg-project door de Aspe-vallei, in de Franse Pyreneeën, actie gevoerd. In deze vallei leven Frankrijks laatste beren. Indien deze snelweg wordt aangelegd, sterven deze majestueuze dieren een tragische dood. Alweer dreigt de natuur het slachtoffer te worden van "economische ontsluiting". Het kan toch niet dat wij deze aanslag op de natuur zomaar, met onze kop in het zand, laten begaan!

Natuur- en milieuverenigingen vechten dan ook een verbeterde strijd om het voortbestaan van de bruine beer in de Franse Pyreneeën. Ook vanuit ons land. De Jeugdbond voor Natuurstudie en Milieubescherming (J.N.M.) is sinds het begin bij dit protest betrokken. In de loop van de voorbije jaren zijn een massa klachten bij de recht-

bank neergelegd. Meer dan 100.000 handtekeningen werden ingezameld. Tientallen demonstraties, blokkades en sit-ins werden op het getouw gezet en meer dan 30 maal zijn aktievoerders voor het gerecht gebracht. Daarbij vielen zelfs effectieve gevangenisstraffen van twee maanden...! Pas op 2 december 1992 blijkt voor het eerst dat de moeizame strijd niet voor niets is geweest. Eindelijk werd een (weliswaar kleine en nog lang niet definitieve) overwinning behaald.

Op die dag heeft de rechtbank van Pau (Zuid-Frankrijk) het milieu-effekten-rapport van de tunnel (het belangrijkste onderdeel van de snelweg) om drie redenen ongeldig verklaard: de direktie van het nabijgelegen natuurpark was niet geraadpleegd, de Europese wetgeving inzake

milieu-effekten-rapportering werd niet gevolgd en er was geen rapport opgesteld van de milieugevolgen van de snelweg op de hele vallei. Eind december kwam er het goede nieuws bij dat de EG de financiering van deze tunnel opgeschort heeft en dat Spanje zijn aandeel in de financiering van de begroting van '93 naar '94 heeft verschoven. De werken aan de Spaanse zijde van de tunnel zijn dus uitgesteld. (De start was initieel voorzien voor januari '93.)

In België zelf konsentreerde de beschermingsaktie van JNM zich op de tuin van Karel Van Miert, voormalig EG-kommissaris van milieu en transport: die kreeg in september vorig jaar van de JNM-aktievoerders een heuse tunnel in de tuin kado!

De uitspraak van de recht-

bank van Pau heeft als gevolg dat de 13 nog resterende beren in de Aspe-vallei 1993 zullen overleven. Een nieuw milieu-effekten-rapport opmaken zal zowat een jaar duren. Wat 1994 dus zal brengen, is nog lang niet zeker. De Franse regering heeft alvast gezegd dat ze achter haar "ontsluitingsplannen" blijft staan. De natuurbeweging zal geen duimbreed toegeven en doen wat in haar mogelijkheden ligt om de Franse, Spaanse en Europese politieke verantwoordelijken te wijzen op de "mooie beloften op papier" van de EG inzake duurzame ontwikkeling. Wat hier dreigt te gebeuren is toegeven aan korte-termijnwinstbejag. Wie meer over heel deze problematiek wil vernemen, kan daarvoor contact opnemen met Hans Roels van J.N.M., Kortrijksepoortstraat 140, 9000 Gent, 091/23.47.81.

EKOTUINEN !

Het is niet zo vanzelfsprekend dat een lokale groep kan beschikken over een eigen natuurinfocentrum. De vzw Groen Gooreind (Wuustwezel) is sinds kort echter wel zo'n buitenbeentje, en dat dankzij de niet aflatende inspanningen van zijn leden.

De vzw is eveneens de trotse beheerder van de "Ecotuinen van Gooreind".

Met deze tuinen wil de vereniging aantonen dat een tuin best op een andere, milieuvriendelijkere manier kan worden aangelegd en onderhouden, dat meteen naar kunstmeststoffen en pesticiden grijpen niet noodzakelijk is. Er wordt de bezoeker getoond dat gevarieerde aanplantingen garant staan voor een rijkere faunaleven in de tuin: vogels, vlinders en slakken

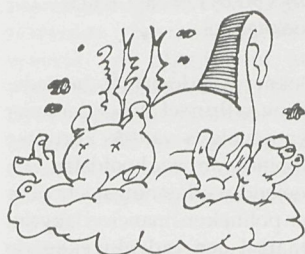
worden dan vaste tuinbewoners. Tijdens de rondleidingen wordt uitgelegd hoe je op een eenvoudige manier ziekten en plagen bijplanten kan voorkomen. Er wordt ook aandacht besteed aan hedendaagse kruiden- en natuurgeneeswijzen en het biologisch telen van groenten en fruit.

Alle wandelingen beginnen en eindigen in het info-

centrum. Het nieuwe centrum biedt de bezoeker een waaier van informatie aan de hand van boeken, brochures...

Wie de ekotuinen en het infocentrum een bezoek wil brengen, raadpleegt het best de VMPA-wandelskalender (Ecotuinen Gooreind) of neemt contact op met Gilbert Van Looveren, Wiezelo 61, 2990 Wuustwezel, 03/663.32.41.

Patrick De Koster

ZEG HET MET BLOEMEN!

*Een boeketje
verse snij-
bloemen brengt
de zon in huis en
ruikt "natuurlijk
lekker". Toch
hangt hier een
reukje aan. De
teelt van
bloemen en
bloembollen
heeft ernstige
milieugevolgen.
Nederland, één
van 's werelds
grootste
producenten van
bloemen, kan
hierover
meepraten.*

De commerciële, bio-industriële teelt van bloemen is een allesbehalve milieuvriendelijke bedoening. Het doorsnee bestrijdingsmiddelenverbruik in de bloementeelt is per hectare vijftien tot twintigmaal hoger dan in andere teelten. Het Centrum voor Milieukunde van de Universiteit van Leiden ging voor een aantal teelten na hoeveel bestrijdingsmiddelen er door de Nederlandse telers gebruikt worden en kwam tot schrikbarende vaststellingen. Een paar voorbeelden: voor narcissen gemiddeld 245 kg per hectare en per jaar, voor hyacinthen 174 kg en voor tulpen 55 kg.

HOGE EISEN

Eén van de oorzaken van het overmatig gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen is dat de meeste van die bloemen en bollen worden geteeld voor de export en dat een aantal landen, vooral Japan en de Verenigde Staten, zeer hoge eisen stellen aan de kwaliteit van de bloemen. Deze landen zijn doodsbenuwd voor insecten en ziekten die in de bloemen kunnen voorkomen.

Omdat zulke hoge eisen worden gesteld, gebruiken de telers al jaren grote hoeveelheden bestrijdingsmiddelen, opdat alle insecten "goed dood" zouden zijn. Het gevolg hiervan is dat er jaarlijks hondderduizenden kilogram scheikundige producten in het milieu terecht komen.

EKOLOGISCH DOOD

De bloemen- en bloembollenteelt heeft daarnaast ook een zeer vergaande impact

op het landschap. In grote delen van de Nederlandse provincies Noord- en Zuid-Holland weet men daar alles van. Natuurlijke elementen zoals krekens, laagten en ruggen zijn verdwenen en hebben plaatsgemaakt voor fantasieloze, rechthoekige percelen, met kale, veelal doodgespoten slootkanten. Bloemen- en bollenkwekers zijn gebaat bij grootschalige, zo vlak mogelijke velden. Zo gaan vaak zeer waardevolle biotopen, zoals broedterreinen voor weidevogels, onherroepelijk verloren.

De techniek die gebruikt wordt om weilanden en akkers om te vormen tot bollenvelden, is de zogenaamde "omspuiting". Aan deze techniek zijn al enorme oppervlakten ten prooi gevallen. Omspuiting bestaat erin dat de kleilaag met het oorspronkelijke grasdek wordt afgegraven en een dieper liggende zandlaag, soms tot acht meter diepte, omhooggewerkt en over het land verspreid wordt. Alleen op zandgrond is continue bollenteelt mogelijk. Zo is met de jaren het typische graslandkarakter van deze streek verdwenen en werd het landschap omgevormd tot artificiële, monotone en ekologisch dode bollenvelden.

BLOEMEN UIT EIGEN TUIN

Bloemen en bloembollen zijn zeer ziektegevoelig. Dat is een andere reden waarom zoveel bestrijdingsmiddelen worden gebruikt. Er worden bolontsmettingsmiddelen gebruikt tegen schimmels nog voor de bollen de grond in gaan, een bestrijdingsmiddel tegen elke soort onkruid

(zowel in als buiten het seizoen) en bewaarmiddelen tegen schimmels en insecten bij de opslag. De bolgewassen worden elk jaar op dezelfde gronden geteeld en daardoor ontstaan gemakkelijk bodemziekten. Om dit tegen te gaan worden eveneens chemische grondontsmetters gebruikt.

Een groot aantal van deze chemische producten worden zeer slecht afgebroken. Veel van de gebruikte chemicaliën zijn niet alleen giftig voor insecten en schimmels maar ook voor zoogdieren, vogels, waterorganismen en voor de mens (invloed op de hormonenhuishouding, het zenuwstelsel, het erfelijk materiaal...). Sommige zijn kankerverwekkend of worden omgezet in kankerverwekkende stoffen.

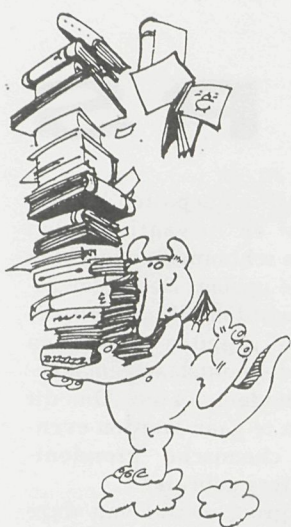
Omdat op bio-industriële wijze geteelde bloemen zo een zware belasting vormen voor het milieu, is het veel milieuvriendelijker zelf een boeketje met tuinbloemen samen te stellen. Waarom zouden we trouwens onze "gewone" tuinbloemen als minderwaardig beschouwen?!

Als je toch de bloemenwinkel binnenstapt, bedenk dan dat het naar verhouding veel energie kost om bloemen buiten het seizoen te kweken, net zoals dat het geval is voor groenten. Bloemen die in de periode van half-november tot half-februari worden aangeboden, zijn - op enkele uitzonderingen na zoals de kerstroos - stevige energievervlinders.

Patrick De Koster

afrikaantje	juli-half november
aster	juli-half november
chrysant	augustus-november
dahlia	juni-november
gladiol	juli-november
hyacinth	maart-juni
iris	februari-juni
lelie	juni-september
lupine	juni-september
margriet	mei-oktober
narcis	februari-april
primula	maart-april
roos	juni-oktober
tulp	februari-mei
zinnia	juli-november

BOEK & MILIEU

24

1. Ekotaks vermijden is op het milieu besparen, uitgave van de Groenen in het Europees Parlement, tel. 02/230.66.66 bij Agalev, 1992, 31 p.

Voorlichtingsbrochure over de ekotaks, hét onderwerp van de laatste maanden. De brochure biedt meer duidelijkheid dan de somstegenstrijdige berichten die in de pers verschenen zijn. De nadruk ligt vooral op de ekotaks op wegwerperpakkingen.

2. Kleurenfotochemicaliën, van drs. Saskia van Gool, Stichting Natuur en Milieu te Utrecht, 1992, 60 p., 20,50 gulden, te bestellen bij MilieuBoek (zie kader).

Dit rapport bespreekt in detail de milieu- en gezondheidseffecten van chemikaliën die vrijkomen bij het ontwikkelen van belichte kleurenfilms. Bij grote ontwikkelcentrales komen driemaal minder chemikaliën vrij dan bij "minilabs". Ook aandacht voor de afvalverwerking en preventie.

3. De Vlaamse zandrug: Houtlandse ruggegraat met natuurkernen, Natuurreservaten vzw West-Vlaanderen, tel. 051/54.52.44, 1992, 31 p.

Fraai uitgegeven brochure, gemaakt in het kader van het project "Duurzame ontwikkeling in de Westvlaamse natuurkerngebieden". Geeft een overzicht van de bestaande bosgebieden en de mogelijkheden voor natuurontwikkeling in deze streek.

4. Het economisch instrumentarium inzake milieubeleid, Sociaal-economische Raad van Vlaanderen, tel. 02/217.07.45, 1992. Het studierapport telt 235 p. en kost 375 fr., over te schrijven op prk 000-0834040-34. Nog te verkrijgen zijn het "Overwegingskader voor praktische toepassingen" tegen 60 fr. en de "Aanbeveling van de SERV" tegen 70 fr.

Deze studie probeert de kloof te vernauwen tussen de theorie van het gebruik van economische instrumenten en de praktische uitwerking ervan in het Vlaamse beleid. In deel één komt de theorie

uitvoerig ter sprake: definities, beschrijving van de instrumenten aan de hand van een "economisch model voor het milieubeleid en evaluatie via een aantal beoordelingscriteria. Deel twee "Van theorie naar praktijk" veruimt de vorige hoofdstukken en voegt er de sociaal-economische aspecten van milieubeleid aan toe. Deel drie inventariseert en bekritiseert de huidige en verwachte economische instrumenten in Vlaanderen.

5. Overzicht publikaties 1991 op hydrologisch en waterhuishoudkundig gebied in Nederland, Commissie voor Hydrologisch Onderzoek TNO, tel. 00/31/15/697.281, Mevr. C.W.S. Posthumus, 1992, 124 p., ISBN 90-6743-213-X, gratis.

De publikaties werden ingedeeld in een tiental rubrieken, en bevatten veel tijdschriften-artikels. Achterin een lijst van de publicerende instanties.

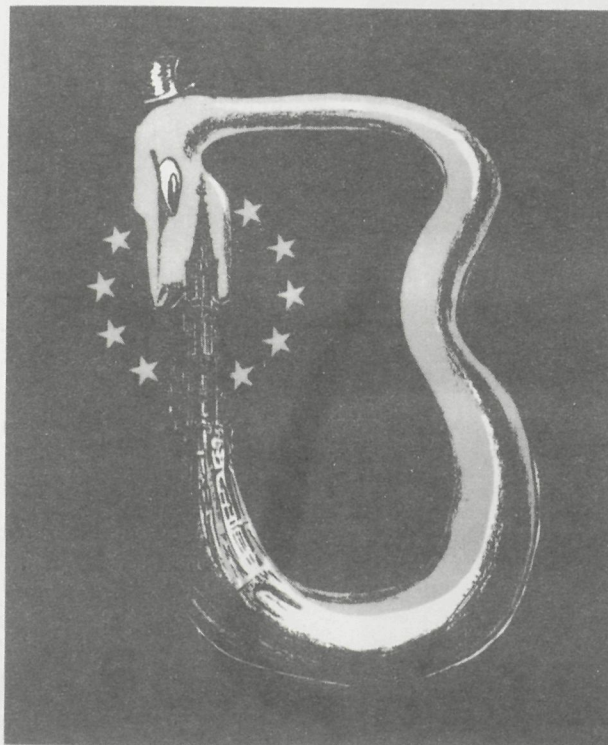
6. In Brussel mag alles: geld, macht en beton, Georges Timmerman, Uitgeverij EPO, tel 03/239.68.74, 1991, 168 p., ISBN 90-6445-578-3, 650 fr., boekhandel.

Dossier over de chaotischestedebouw in Brussel die onder meer een gevolg is van de Europese ambities van onze hoofdstad. Een boeiende verkenningstocht door een politiek en financieel labyrint waarbij een indrukwekkende namenlijst niet ontbreekt.

7-8. Grote grazers, zware metalen en heideterreinen, 141 p., 17,50 gulden / Natuurwaarde van het Eikenbos, 35 p., 7,50 gulden: twee rapporten van Wetenschapswinkel Biologie te Utrecht, 1992, bestelling via pbr 2054419 met vermelding van 1992-132 en/of 1992-133.

Rapport één onderzoekt de risico's van lood en cadmium in

DOSSIER **In Brussel** GEORGES TIMMERMAN **MAG ALLES GELD, MACHT EN BETON**

E P O
DOSSIER

de bodem van heideterreinen voor grazend vee. Op de meeste plaatsen worden de bodemnormen niet overschreden. De beheersmaatregelen voor heideterreinen bestaan immers meestal uit plaggen of het afgraven van de toplaag. Door de vervuiling met zware metalen kan deze niet meer tot kompost verwerkt worden, zodat begrazing meer en meer toegepast wordt.

Rapport twee onderzoekt de natuurwaarde van een eikenbos en de invloed van de aanleg van een weg, o.m. op planten en dieren in het bos.

9. De strafrechtelijke toerekening van milieudelicten,

Michael Faure, Maklu uitgevers, tel. 03/231.29.00, 1992, 151 p., ISBN 90-6215-335-6, 975 fr., boekhandel.

De ambitie van dit boek is een overzicht te geven van de strafrechtelijke aansprakelijkheid van o.a. kaderleden voor milieuverontreiniging die door ondernemingen wordt veroorzaakt. De auteur zet de rechtspraak op een rijtje en geeft er commentaar op. Hij doet een voorstel tot invoering van de strafrechtelijke aansprakelijkheid van de rechtspersoon zelf.

10. Gemeentelijke milieubeleidsplanning,

PIH Antwerpen, tel. 03/238.58.84, 1992, 61 p.

Verslag van een provinciale milieudag van 22 mei 1992, waarin verschillende werkgroepen discussieerden over milieubeleidsplannen in de gemeente. De verwachtingen van de hogere overheid en de coördinatie met hogere beleidsplannen, de ervaringen met gemeentelijke milieubeleidsplanning en de gemeentelijke milieuaudit en andere inventarisatiegegevens, komen aan bod.

11. Milieuwagwijzer en Energiewagwijzer,

Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappij Oost-Vlaanderen Gomov, tel. 091/21.55.11, 1992, elk 40 p., aanvragen bij de milieu- of energieconsulent.

Twee praktische werkjes naar de kleine en middelgrote ondernemingen toe. Een aktueel beeld wordt gegeven van de milieu- en

energiewetgeving, administratie en subsidiemogelijkheden. Daarnaast ook info over milieu- en energieconsulenten en onderzoeksinstituten in Oost-Vlaanderen. Met adressenlijst.

12. De milieuheffingen: een fiscaal instrument toegepast op de energieprodukten,

Koning Boudewijnstichting, tel. 02/511.18.40, 1992, 95 p., ISBN 90-9130-114-6, werkdokument.

Verslag van het seminarie "ekologie-ekonomie" van 22 september 1992. Het gaat na in welke mate de verhoging van de prijs voor energieprodukten via een indirecte belasting een instrument kan worden van het milieubeleid. Een eerste deel bekijkt de energiebesparing in functie van het verminderen van de aanslagen op ons milieu. Het tweede deel behandelt de vraag of de energieheffing zich als instrument van het milieubeleid kan handhaven in het geheel van de andere instrumenten. Het derde deel behandelt de fiskale grondslag, tarief en de bestemming van de inkomsten.

13. Een woud is meer dan hout,

een uitgave van het WWF, tel. 02/347.30.30, 1992, 46 p.

Brochure die het belang van het tropisch regenwoud koppelt aan de houtwinning en de rol van België in de internationale handel in tropisch hout. Met aanbevelingen voor houthandelaars, verbruikers en politieke mandatarissen.

14. Bedrijven en milieuzonering,

herziene uitgave, uitgegeven door Vereniging van de Nederlandse Gemeenten VNG, tel. 00/31/70/373.88.88, 1992, 147 p., ISBN 90-322-3315-7; 37,50 gulden.

Het raakvlak van ruimtelijke ordening en milieu is belangrijk bij de lokalisatie van nieuwe bedrijven.

Door middel van een lijst van bedrijfstypen, gekoppeld aan de mogelijke milieuhinder, wordt de afstand bepaald van het bedrijf tot een rustige woonzone. Met handleiding voor het voorbereiden van bestemmingsplannen met bedrijven. Ook interessant voor milieugroepen en milieuraden die meer inzicht

wensen in deze problematiek, nu het aantal bedrijvenzones in Vlaanderen weer de hoogte ingaat.

15. Voorkomen is beter dan verbranden : gemeenten en afvalpreventie,

VNG-uitgeverij, tel. 00/31/70/373.88.88, 1992, 68 p., ISBN 90-322-3321-1; 17,50 gulden.

Afvalpreventie is een noodzaak om enigszins de afvalberg onder controle te kunnen houden. Maar in de praktijk blijkt het niet altijd zo gemakkelijk te zijn. Dit boekje gaat in op de praktische uitwerking zowel bij de voorkoming van afval in de gemeentelijke diensten zelf, als de stimulansen bij de bedrijven en de burgers. Met een handleiding voor het opzetten van een gemeentelijk preventiebeleid.

16. Auto-min: vermindering groei autobezit - deelrapport 1,

Drs M.Y. Pronk, Nederlands Economisch Instituut NEI, Afdeling transport en logistiek, tel. 00/31/10/453.88.00, 1991, 98 p.

Rapport dat de bepalende factoren en randvoorwaarden nagaat voor het autobezit. Daartoe wordt het autobezit in Nederland vergeleken met het buitenland. Tevens wordt ingegaan op soorten beleidsmaatregelen om de groei van het autobezit te beïnvloeden.

17. Duurzame wereld : naar een milieuvriendelijke wereldekonomie,

Lester Brown e.a., Pauli publishing, 't Hooghuis, 2590 Berlaar, 1992, 188 p., ISBN 90-73625-08-02, boekhandel.

Vertaling van de standpunten van het bekende Worldwatch Institute. In dit toegankelijk boek worden de voorwaarden voor een duurzame ekonomie op wereldbasis nogmaals onder de loep genomen.

18. Waterkompas,

uitgave van Water-Energie-Leefmilieu WEL vzw, tel. 03/231.64.48, 1992, 137 p.

Tweede uitgave van deze gids van Vlaamse instellingen die met de waterproblematiek begaan zijn. Bevat adressen en voorstellingen van de officiële besturen, de wetenschappelijke instituten,

de drinkwatermaatschappijen, studie- en ingenieursburo's, en de erkende laboratoria voor water.

Martine Langen

VNG

Voorkomen is beter dan verbranden

Gemeenten en afvalpreventie

DE MILIEUBIBLIOTHEEK VAN DE BBL

De milieubibliotheek is open elke maandag en dinsdag van 9 tot 12 en van 14 tot 17 uur. Op woensdag enkel op afspraak. Je kan er meer dan 13.000 boeken en 300 tijdschriften inkijken; er wordt echter niets uitgeleend. Beperkte documentatieaanvragen worden opgestuurd tegen 5 frank per kopie. Publikatielijsten over bepaalde thema's kunnen worden aangevraagd.

De boeken en rapporten die hier worden voorgesteld, zijn gewoonlijk niet bij de Bond Beter Leefmilieu te verkrijgen. Ze zijn wel te bekijken in onze uitgebreide milieubibliotheek. Nagenoeg alle Nederlandse uitgaven kan je bestellen bij: MilieuBoek Postbus 18169 NL-1001 ZB Amsterdam 020/624.49.89 (het goedkoopst via de post)

Puzzelen

Door Dirk Serneels

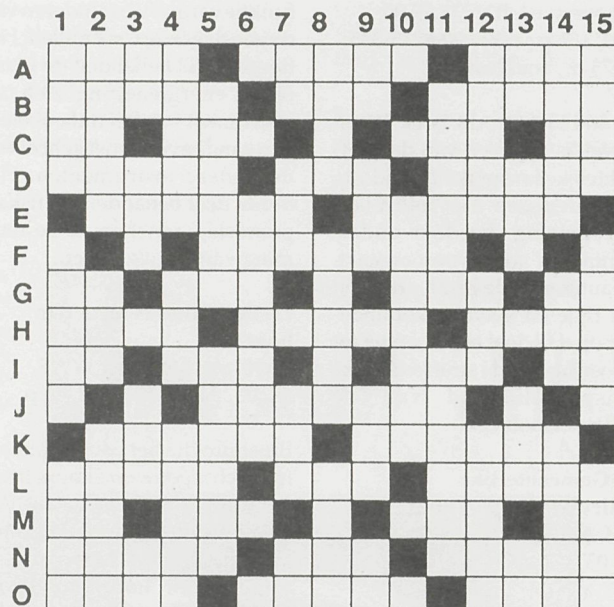
Na het oplossen van het kruiswoordraadsel kan met de hieronder aangeduide letters de naam gevonden worden van een de voorbije maanden druk besproken iets. Stuur jouw oplossing zo snel mogelijk binnen. Misschien win ook jij dan een BBL-boekenpakket! Ons adres is *Milieurama* Puzzelen, Overwinningstraat 26 bus 11, 1060 Brussel.

HORIZONTAAL

- A. Larve - borstel - geraspte snuiftabak
- B. Vrucht - synthetisch groeihormoon - Noorse zeegod
- C. Het Romeinse Rijk - zeehond - etcetera - Naamloze Vennootschap
- D. Griekse zanggodinnen - iep - Kempens landschap
- E. Aangifte doen - havenstad aan de Zwarte Zee
- F. Griekse letter
- G. Buitenaardse filmfiguur - Verenigde Naties - gelofte - boksterm
- H. Kledingstuk - kunststof - bloedvat
- I. Vogelprodukt - donkergrijs gesteente - Europese eilandbewoner - arsenikum
- J. Eenheid van geluidssterkte
- K. Bewind - kleefbriefje
- L. Kruisbloemige plant - moerasplant - dimethylbenzeen
- M. Rond - muurholte - loofboom - neon
- N. Ooruil - bunzing
- O. Knoedel - rijsmiddel - eetbare knol

VERTIKAAL

- 1. Niet koud - moeilijk uitroeibare plant - damp
- 2. Verdovend middel - giftig oplosmiddel - schatten
- 3. Antwoord betaald - groot water - snavel - holmium
- 4. Zwarte zangvogel - nachtvogel - plezier
- 5. Europese hoofdstad - uitgave
- 6. Naar een persoon genoemd woord
- 7. En dergelijke - honderd gram - elementair organisch deeltje - ijzer
- 8. Sterk doek - zeer vadsig - nijlreiger
- 9. Loofboom - ondergrondse insekteneter - vrucht - seleen
- 10. Leegloper
- 11. Europese hoofdstad - kruidenaffreksel
- 12. Parlementaire vakantie - mannetjesbij - toeschouwer
- 13. Zilver - in samenwerking met - deel van de hopplant - kauw
- 14. Aardnoot - Nieuwzeelandse papegaai - grote boomsoort
- 15. Grondbezit - vleesgerecht - sluw

B2 H9 J1 L12 C15 C8 D5 H7 D8 J7 N3 L15 E9 I12 F8 H13 L4

Oplossing van Milieurama 1992/11:

HORIZONTAAL : A. NCBR-jagen-kaas; B. Oehoe-sas-krill; C. OD-en-krea-ie; D. Tegen-eik-rabat; E. Ronden-advies; F. Emersie; G. Er-tri-olm-He; H. MeMO-sfinx-ijzer; I. El-ras-ion-it; J. Lignine; K. Rimpel-derrie; L. Genua-duo-baars; M. En-ski-bok-em; N. Media-cel-serie; O. Stal-forel-tast.

VERTIKAAL: 1. Noot-Demer-gems; 2. Ceder-rel-renet; 3. BH-gom-kin-da; 4. Roven-tor-Musil; 5. Eender-alpaka; 6. Emissie; 7. As-ene-gld-CO; 8. Gaai-ruien-uier; 9. Es-kas-ido-le; 10. Dioxine; 11. Kervel-oerbos; 12. Kraai-mijn-raket; 13. Ai-beo-dia-Ra; 14. Alias-hei-ereis; 15. Slet-nerts-smet. De gezochte milieuvriendelijke verpakking: retourverpakking.

KALENDER

MILIEUVRIENDELIJK HUISHOUDEN

Hoe doe je het meest milieuvriendelijk de was? Met welke produkten? Waarop let je bij de aanschaf van een wasmachine?

Hoe zit het met de afwas? Hoe ontzie je het milieu bij het onderhoud van vloeren, bad en toilet? Wat komt in onze vuilniszakken terecht? Wat is het nut van de milieubox en wat zijn de juiste scheidingsregels? Waarom en hoe doen we mee aan recycling?

Waar zitten de grootste mogelijkheden voor energiebesparing thuis? Hoe zit dat nu eigenlijk met de ekotaks?

Een antwoord op deze vragen en nog heel wat meer krijg je op de cursus Milieuvriendelijk Huishouden van de vzw Dialoog.

Deze wordt georganiseerd op drie dinsdagavonden: 2, 9 en 16 maart.

Verdere inlichtingen:
*Ivo Aerts, Dialoog vzw,
Blijde Inkomststraat
109, 3000 Leuven,
016/23.26.49.*

DE SCHIJNVALLEI

De vzw Red de Schijnvallei heeft dit voorjaar opnieuw een aantal zeer interessante wandelingen in petto.

Zo is er op 14 maart een wandeling in het brongebied van de Schijn te Malle.

Ter voorbereiding van deze wandeling is er op 12 maart een diavoorstelling. Ook op de Dag van de Aarde is de vzw van de partij met een wandeling in de reservaten op het grondgebied van de gemeenten Wijnegem en Wommelgem.

Red de Schijnvallei organiseert nog heel wat andere dingen.

Wie hierover meer details wil, kan daarvoor terecht bij *Jos Verheyen, Red de Schijnvallei vzw, Krommelei 63, 2110 Wijnegem, 03/353.99.10.*

EKONOMIE EN (EKOLOGISCHE) WAARDEN

In de Economische Hogeschool St.-Aloysius (EHSAL) te Brussel loopt op 20 maart de studiedag "Economie en (ekologische) waarden". Deze studiedag richt zich tot iedereen die interesse heeft voor een kritische kijk op de economie als wetenschap, vanuit etisch oogpunt. De ekotaks heeft zich recentelijk gemanifesteerd als een controverse economisch instrument; deze taks wil de preferenties van

de konsument wijzigen om ekologische redenen.

Aan de hand van de milieuproblematiek zal gepoogd worden om de relatie tussen waarden en preferenties in economische theorie verder uit te diepen.

De ekotaks wordt hierbij als case studie gehanteerd.

Geïnteresseerden krijgen alle verdere informatie van

*dhr. G. Van Mulders of
dhr. W. Verhaeghe,
EHSAL, Departement
Didactiek, Stormstraat
2, 1000 Brussel,
02/210.12.46.*

STRANDWANDELINGEN

Het Marien Ecologisch Centrum te Oostende organiseert ook dit jaar weer geleide strandwandelingen. Voor wie onze Belgische kust op ecologisch vlak beter wil leren kennen, is dit een geknipte uitstap. De wandelingen worden onveranderlijk op zaterdag georganiseerd. De eerste wandeling van dit jaar gaat door op 3 april. Voor verdere inlichtingen, neem je contact op met het *Marien Ecologisch Centrum, Langestraat 73, B-8400 Oostende, 059/80.67.66*

MILIEURAMA
13e jaargang
maandblad van de
Bond Beter Leefmilieu

Redactie en administratie

Bond Beter Leefmilieu
Overwinningstraat 26,
B-1060 Brussel
Tel. 02/539.22.17

Abonnementen

60 BF (los nummer)
650 BF (jaarabonnee)
800 BF (buitenland)
1300 BF (steunabonnee)
op rekeningnummer
001-1475409-18
van de Bond Beter
Leefmilieu vzw

Hoofredacteur en verantwoordelijke uitgever

Lieve Grauls

Eindredacteur

Patrick De Koster

Werkten mee aan dit nummer:

Rik De Baere
Patrick De Koster
Ingrid Geeraerd
Frans Geys
Eric Goubin
Lieve Grauls
Danny Jacobs
Martine Langen
Bea Lootens
Ingrid Pauwels
Goedele Schuerman
Dirk Serneels
Spender & Nevada
Mauricette Van Houdt
Dirk Van Regenmortel
Luc Verhaegen

Vormgeving MIOS vzw

Druk
Pandava
(Ekeren)

Copyright

Overname van artikels
wordt aanbevolen,
mits bronvermelding.

UITERAARD WERD OOK
DEZE MILIEURAMA
GEDRUKT OP
KRINGLOOPPAPIER.
DE KIFT IS NIET
CHLOORGEBLEEKT.
DE INKT IS
OP VEGETALE BASIS.

eco

Groen beleggen.
Groeidend beleggen.

KB ECO FUND

Informatie en prospectus in elk KB-kantoor.

